

SØR-VARANGER KOMMUNE

Boks 406, 9915 Kirkenes

Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12

E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no

www.svk.no

Innkalling

Utvalg: Utvalg for miljø og næring
Møtedato: 28.04.2015
Møtested: Møterom Viksjøen, Rådhuset
Møtetid: 10:00

Ved eventuelt forfall, er representantene selv ansvarlig for å innkalle vara.

Varamedlemmer møter etter nærmere innkalling.

Kirkenes, 20.04.2015

Gjetmundsen, Bjørnar
Utvalgsleder

SAKSLISTE:

Saksnr.:	Sakstittel:	Arkivsak:	U.off:
007/2015	SLUTTBEHANDLING AV KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK 2015 - 2018 Saksordfører: Sigbjørn O. Kurthi, sigbjornkurthi@yahoo.no , tlf. 47170340	10/77	

SØR-VARANGER KOMMUNE

Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Stig Ulvang Enhetsleder: Stig Ulvang, tlf. 78 97 74 93	Dato: 14.04.2015
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører:	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for miljø og næring	007/2015	28.04.2015
Kommunestyret	027/2015	29.04.2015

SLUTTBEHANDLING AV KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK 2015 - 2018

Vedlagte dokumenter:

INNSPILL TIL LANDBRUKSPLAN FOR SØR-VARANGER 2015-2018
HØRINGSUTTALELSE TIL KOMMUNEDELPLAN - LANDBRUKSPLAN FOR SØR-
VARANGER KOMMUNE
Innspill til kommunedelplan landbruk 2015 – 2018
høring landbruksplan.pdf
10/77 Revidert høringsinnspill, erstatter tidligere innsendt innspill
image001.gif
Høring til forslag til Landbruksplan.docx
10/77 Landbruksplan, Svanhovd innspill - erstatter tidlige mottatt uttalelse
Svanhovd_innsp_lbrplan.pdf
10/77 Innspill høring landbruksplan
UTTALELSE - KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK
Kommunedelplan landbruk 2015-2018 pr 14.042015

Dokumenter i saken:

2015005092 INNSPILL TIL LANDBRUKSPLAN FOR SØR-VARANGER 2015-2018
2015005091 HØRINGSUTTALELSE TIL KOMMUNEDELPLAN - LANDBRUKSPLAN FOR
SØR-VARANGER KOMMUNE
2015004987 INNSPILL TIL KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK 2015 – 2018
2015004986 REVIDERT HØRINGSINNSPILL, ERSTATTER TIDLIGERE INNSENDT
INNSPILL
2015004899 VEDR. LANDBRUKSPLAN, SVANHOVD INNSPILL - ERSTATTER

TIDLIGRE MOTTATT UTTALELSE

2015004840 HØRING LANDBRUKSPLANEN

2015004839 INNSPILL HØRING LANDBRUKSPLAN

2015002361 UTTALELSE - KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK

2015001753 KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK

2015001594 FORSLAG TIL KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK SØR-VARANGER
KOMMUNE TIL OFFENTLIG ETTERSYN

2015001587 MELDING OM POLITISK VEDTAK - KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK
FOR SØR-VARANGER 2015-2018 - HØRINGSBOK

2015001009 KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK FOR SØR-VARANGER 2015-2018 -
HØRINGSBOK

2014022853 INNSPILL TIL LANDBRUKSPLAN

2014004444 INVITASJON TIL FAGLAGA OM Å DELTA I EVALUERING EKSISTERENDE
LANDBRUKSPLAN

2014004285 REFERAT FRA OPPSTARTSMØTE FOR ARBEIDET MED
KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK

2014004284 OPPSTARTSMØTE FOR ARBEIDET MED KOMMUNEDELPLAN
LANDBRUK

2014002911 REPRESENTANTER FRA SMÅBRUKERLAGET

2014002749 ARBEIDSGRUPPE REINDRIFT

2014001877 MELDING OM POLITISK VEDTAK - RULLERING AV LANDBRUKSPLAN
2010-2014

2014001875 RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2014 - 2017

2014001495 INNSPILL - RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2014-2017

2014001215 INNSPILL - RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2014-2017

2014000796 INNSPILL TIL FORSLAG - PLANPROGRAM FOR RULLERING AV
KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK

2014000379 ENDELIG PLANPROGRAM FOR RULLERING AV KOMMUNEPLAN
LANDBRUK 2014 - 2017

2014000130 INNSPILL FRA FINNMARK TREFORUM TIL PLANPROGRAM LANDBRUK

2014000031 INNVILGET UTSATT HØRINGSFRIST

2013024201 INNSPILL TIL KOMMUNEDELPLAN FOR LANDBRUK

2013024081 UTSATT HØRINGSFRIST - FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR
RULLERING AV KOMMUNEPLAN LANDBRUK 2014 - 2017

2013023368 INNSPILL - FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR RULLERING AV
KOMMUNEDELPLAN LANDBRUK

2013022665 MOTTATT INNSPILL VEDRØRENDE RULLERING AV LANDBRUKSPLAN

2013022488 VEDRØRENDE RULLERING AV LANDBRUKSPLAN

2013021738 MELDING OM POLITISK VEDTAK - RULLERING AV LANDBRUKSPLAN
2010 - 2014

2013021683 FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR RULLERING AV LANDBRUKSPLAN

2013019946 RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2010 - 2014 - NY PROSESSPLAN

2011005143 MELDING OM VEDTAK FRA FORMANNSKAPET 23.03.2011: MANDAT
FOR RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2010 - 2014

2011001804 MANDAT FOR RULLERING AV LANDBRUKSPLAN 2011 - 2014

Kort sammendrag:

Forslag til kommunedelplan landbruk for 2015-2018 anbefales vedtatt med noen mindre justeringer etter høringsrunden.

Faktiske opplysninger:

Utvalg for miljø og næring vedtok i sak 002/14 planprogram for kommunedelplan landbruk og at ny kommunedelplan for landbruk skulle behandles som en rullering av landbruksplanen for 2006-2009, men at også reindrift skulle integreres i planen.

Det er vurdert som lite hensiktsmessig å ha med beskrivelser av de ulike tilskuddsordningene i landbruket som var en del av forrige plan, og de er derfor tatt ut. Det samme gjelder tiltak der ikke kommunen vil være avgjørende for gjennomføringa, det vil si tiltak som næringene i hovedsak må ta ansvar for sjøl. Disse er også tatt ut, og fokus er på tiltak der kommunen kan ha en viktig rolle.

Dokumentet er tredelt. Først kommer en beskrivelse av overordna bakgrunn og rammer. Så kommer en statusbeskrivelse av landbruksnæringa samla og hver for seg, før det avsluttes med en beskrivelse av mål, strategier og tiltak.

Utvalg for miljø og næring godkjente i møte 27.01.2015 forslag til kommunedelplan landbruk, og vedtok å legge det ut til offentlig ettersyn i medhold- av plan og bygningsloven § 11-14.

Medvirkning

I tråd med planprogrammet, er planforslaget utvikla i tett dialog med jordbruks-, reindrifts- og skogbruksnæringene. Utvalg for miljø og næring har vært styringsgruppe, mens jordbrukssjefen har vært sekretær for ei arbeidsgruppe bestående av:

- Egil Kalliainen, reinbeitedistriktene i Sør-Varanger
- Jan Beddari, Sør-Varanger bonde- og småbrukerlag
- Ola Johansen, Sør-Varanger bonde- og småbrukerlag
- Ørjan Stubhaug, planlegger Sør-Varanger kommune
- Tor Håvard Sund, skogbrukssjef Finnmarkskommunene
- Stig Ulvang, jordbrukssjef Sør-Varanger kommune

Før høringsforslaget ble ferdigstilt, ble det gjennomført sektorvise møter med hver av næringene. Medvirkningsprosessene har styrka kunnskapsgrunnlaget for utforming av ny plan. Planforslaget er utarbeidd i nært samarbeid med arbeidsgruppa, der næringene har vært representert, og arbeidsgruppa har løpende kommentert de ulike versjonene av planforslaget etter hvert som det har utvikla seg.

Høringsuttalelser til forslag til kommunedelplan landbruk 2015 – 2018 med vurderinger

Det er etter rådmannens vurdering kommet mange gode innspill med nye forslag til tiltak. Med utgangspunkt i landbruksplanens mål og tilgjengelige ressurser, har rådmannen vurdert det som nødvendig å prioritere mellom alle tiltaka. Rådmannens vurderinger kommer fortløpende etter hver enkelt uttalelse. Ved prioritering er det lagt stor vekt på

næringsorganisasjonenes innspill tidligere i prosessen.

Fylkesmannen i Finnmark

sier i sin uttalelse at prosessen med planen er klart og godt beskrevet og kobla mot anna nasjonalt og regionalt planverk samt til kommuneplanens samfunnsdel. Bruk av SWOT-analyser gir lettfattelig oversikt over styrker, svakheter, muligheter og trusler. Fylkesmannen kommenterer ellers:

- Det er ikke utarbeida handlingsdel til kommunedelplanen (jfr Plan- og bygningslovens § 11-1).

Rådmannens vurdering: Det er riktig at det så langt ikke er utarbeidd en egen handlingsdel for kommunedelplan landbruk. Rådmannen har i stede foreslått at landbruksplanens mål, strategier og tiltak operasjonaliseres endelig i kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan og innafor det økonomiske og øvrige handlingsrom Sør-Varanger kommune til en hver tid har. Det vil også være her tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering konkretiseres med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulerte kostnader. I praksis vil det medføre at det i handlingsdel og økonomiplan vil være et eget landbrukskapittel med de tiltak som gis prioritet innafor planperioden. *Merknaden er tatt til orientering.*

- Første setning under Skogbruksbeskrivelsen kan skrives om, for eksempel slik: «Skogen er en fornybar naturressurs som gir oss inntekt, klimavern og energi. Skog er samtidig en kilde til rekreasjon for allmennheten og sikrer oss viktig biologisk mangfold».

Rådmannens vurdering: Foreslått setning er ment å erstatte setninga: «Skogen, med sine fornybare naturressurser, bidrar, verner og varmer, og skognæringa bidrar til at skogen er der for allmennheten, viltet og det biologiske mangfoldet.» Etter rådmannens vurdering endrer ikke omskrivinga vesentlig på innholdet, men foreslått ordlyd fremstår som mer presis og bedre samsvar med språket i planen for øvrig. *Merknaden er tatt til følge.*

- Når det gjelder skogbrukstiltak, bør det foreslåtte tiltaket «Utrede prosjekt for industriell sagproduksjon og nisjeproduksjon», omskrives slik at tiltaket bedre sikrer ei god oppfølging av satsingsområdene som «Tredriverprosjektet» allerede har avdekket.

Rådmannens vurdering: Det har hele tida vært meninga å bygge på erfaringene fra «Tredriverprosjektet». Rådmannen ser at formuleringa er upresis og kan misforstås, og tar

merknaden delvis til følge ved å omformulere tiltaket til: Følge opp tidligere prosjekter for økt industriell sagproduksjon og nisjeprodukter fra skog.

- Tiltaka er satt opp som ei blanding av tiltak fra forrige plan og nye tiltak. De bør samles i ferdig plan, gjerne i tabellform.

Rådmannens vurdering: Det er riktig at noen av tiltaka også var med i forrige plan, men alle tiltak som er foreslått tatt med i ny plan, er allerede samla under Tiltak. Siden gjennomføring av tiltaksdelen i avgjørende grad avhenger av kommuneplanens handlingsdel, er det naturlig å avvente endelig konkretisering til arbeidet med denne. Dette, sammen med at alle tiltak som kommunen ikke skal ha eierskap til er tatt ut, gjør at det etter Rådmannens vurdering hverken er hensiktsmessig eller gjennomførbart med samme tabellariske fremstilling som i forrige plan. For å øke lesbarhet og sikre en konsistent lay-out, tar rådmannen forslaget *tas delvis* til følge ved at tiltaksdelen presenteres tabellarisk.

- Det er gjennomført en rekke naturtypekartlegginger i Pasvik, som sammen med MiS-kartlegginga i Pasvik, viser at dalen har Norges største forekomst av urskog og svært store naturverdier knytta til gammel skog. Pasvik har helt spesielle naturkvaliteter knytta til skogen, og det er derfor viktig at skogressursene forvaltes på slik måte at disse verdiene ivaretas på en best mulig måte.

Rådmannens vurdering: Kartleggingene det vises til, har vært kjent gjennom hele arbeidet med kommunedelplanen, og etter rådmannens vurdering legger også planen opp til at skogressursene skal forvaltes slik at naturverdiene ivaretas på en best mulig måte. Siden Fylkesmannen likevel finner grunnlag for å påpeke dette, *tas merknaden delvis til følge* ved å tilføye følgende avsnitt i skogkapitlet: «Naturtypekartlegginger og MiS-registrering viser at Pasvik har store naturverdier knytta til gammel skog. Det er derfor viktig at skogressursene i Pasvik forvaltes slik at disse naturverdier ivaretas på en god måte».

Finnmark fylkeskommune

ser det som positivt at Sør-Varanger kommune har valgt å rullere landbruksplanen, og mener at det er gjort et godt forarbeid med planen, som gir en god beskrivelse av landbrukssituasjonen i kommunen, fulgt opp med mål, strategier og tiltak og at SWOT-analysene er gode og konstruktive. De har ellers følgende innspill:

- Situasjonsbeskrivelsene for landbruk, jordbruk, skogbruk og reindrift er fylldige og kan med fordel gjøres mer leservennlig ved å ta i bruk undertitler i teksten,

eksempelvis; "Areal", "Rekruttering", "Tilleggsnæringer", "Rovvilt" og lignende.

Rådmannens vurdering: Rådmannen deler Fylkeskommunens vurdering av at det i den beskrivende delen kan være behov for undertitler for bedre lesbarhet, spesielt i jordbrukskapitlet, og tar forslaget til følge med å bruke undertitlene *Nasjonale føringer (s 4)*, *Regionale strategier (s 4)*, *Arealutfordringer (s 5)*, *Rekruttering (s 5)*, *Endratterspørsmål (s 5)*, *Rovvilt (s 5)*, *Leiejord (s 8)*, *Effektivisering (s 8)*, *Sau (s 8)*, *Økologisk (s 9)*, *Landbrukssamvirket (s 9)*.

- Under "Landbruksbaserte tilleggsnæringer" bør "Inn på Tunet-tjenesten" benevnes som et viktig folkehelseiltak i kommunen. Folkehelseperspektivet skal ligge til grunn i alle relevante planer som kommunen utarbeider, både overordnede planer, virksomhetsplaner, tiltaksplaner mm.

Rådmannens vurdering: Folkehelse er et viktig satsingsområde i kommuneplanen. Selv om også folkehelseperspektivet ligger til grunn for prioriteringa av Inn på Tunet, ser rådmannen at det er underkommunisert i teksten. Rådmannen tar merknaden til følge og har skrevet inn ny setning først i siste avsnitt om tilleggsnæringer (s 15): «Kommunen ser at «Inn på Tunet» også er et positivt folkehelseiltak.

- Vedleggene har en mer naturlig plass i det kommunale internarbeidet, og de og tekst knyttet til arbeidet med den forrige landbruksplanen kan derfor med fordel kuttes (s.15).

Rådmannens vurdering: Rådmannen er enig i at begge elementene har utspilt sin funksjon nå når planprosessen går mot slutten, og tar merknaden til følge og kutter Vedlegg 1 og 2 og første avsnitt under Tiltak (s 15): «Forrige landbruksplan hadde en handlingsdel med en rekke ulike tiltak, og med ulike tiltakshavere. Tiltaksdelen er aldri blitt evaluert undervegs, men i arbeidet med rulleringa i 2013 gjorde administrasjonen ei vurdering i dialog med jord- og skognæringa (vedlegg 2). Noen av tiltaka vurderes fortsatt som aktuelle, og er tatt med som anbefalte tiltak også i ny plan. Vedlegg 1 lister opp alle forslag til tiltak som var oppe på sektormøtene våren 2014.»

- Fylkeskommunen stiller spørsmålstegn ved betydningen av første setning på side 16 og ber Sør-Varanger utdype eventuelt kutte denne. "Det vil også være her tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering i økonomiplanen konkretiseres med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulererte kostnader".

Rådmannens vurdering: Som det fremgår av behandlingen av Fylkesmannens merknad angående handlingsdel, har rådmannen lagt opp til at den endelige operasjonaliseringa av tiltaka skal skje i forbindelse med økonomiplanarbeid. Rådmannen ser at formuleringa kan bli mer presis, og *tar merknaden til følge* slik at første setning s 16 endres til: Først i forslag til økonomiplan og kommuneplanens handlingsdel vil de prioriterte tiltaka bli endelig konkretisert med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulerede kostnader.

Sør-Varanger bonde og småbrukerlag

fokuserer i sitt innspill på jordbrukets tilgang tømmer til jordbruksformål og til grus.

- Det er i dag en lite oversiktlig forvaltning av de grustak som er tilgjengelige for landbruket. I all hovedsak er det muntlige avtaler som regulerer dette, og en formalisering vil øke forutsigbarheten for landbruket. Som arealmyndighet bør kommunen ta et initiativ overfor FEFO og bidra til at grustilgangen blir avklart.

Rådmannens vurdering: Rettigheter til, og forvaltninga av, løsmasseressursene reguleres av gjeldende lovverk på området supplert med eventuelle privatrettslige avtaler. Når næringa sjøl trekker frem problemstillinga som ei viktig utfordring, ser rådmannen at det kan være behov for en mer styrt avklaringsprosess, og *tar forslaget tas til følge* med det nye tiltaket «Etablere dialogarena der kommunen, FEFO og landbruksnæringene kan drøfte felles problemstillinger» under samarbeidsstrategien (s 16).

- Det er avgjørende for gårdsbruk å ha tilgang til sagtømmer. Pr i dag er det ikke noe formelt avtaleverk som sikrer at tømmer i nærheten av gårdsbruk er sikret landbruksformål, og kommunen bør ta initiativ overfor FEFO og bidra til at tømmerressursene i nærheten av gårdsbrukene blir sikret til landbruksformål.

Rådmannens vurdering: Rettigheter til, og forvaltninga av, skogressursene reguleres av gjeldende lovverk på området supplert med eventuelle privatrettslige avtaler. Når næringa sjøl trekker frem problemstillinga som ei viktig utfordring, ser rådmannen at det kan være behov for en mer styrt avklaringsprosess, og *tar merknaden til følge* med det nye tiltaket «Etablere dialogarena der kommunen, FEFO og landbruksnæringene kan drøfte felles problemstillinger» under samarbeidsstrategien (s 16).

Pasvikkdalen nærings og utviklingsråd (PNUR)

har flere endrings- eller tilleggforslag:

- Side 7 – Tillegg første avsnitt under Jordbruk i Sør-Varanger: *I Sør-Varanger kommune er det til sammen tre gartneri. Disse ligger i Pasvik, Sandnes og Jarfjord.*

Rådmannens vurdering: Det er en glipp at gartneriene i kommunen, og da i sær de som er lokalisert på og bygger på ressurser fra jordbrukseiendom, ikke eksplisitt er beskrevet i planen. Rådmannen tar merknaden *delvis til følge* med følgende endring av siste setning i første avsnitt under Jordbruk i Sør Varanger (s 7): I tillegg er det ett melkebruk i Jarfjord, fire sauebruk i Neiden og tre gartnerier i henholdsvis Jarfjord, Pasvik og Sandnes.

- Side 9 – Endring siste avsnitt, siste setning: *På samme måte MÅ støtten til Sør-Varanger avløserlag videreføres og økes. Denne støtten er med på å sikre viktig syke- og ferieavløsning.*

Rådmannens vurdering: Høringsdokumentet konkluderer allerede med at det fortsatt er viktig å videreføre støtta til avløserlaget, og tiltaksdelen legger eksplisitt til grunn at eksisterende tiltak som tilskudd til avløserlaget videreføres og indeksreguleres med utgangspunkt i dagens nivå i påvente av prosessene med kommunereform og oppgavefordeling. Det innebærer at planen allerede legger opp til at tilskuddet skal videreføres og økes i takt med prisutviklinga.

Planen legger ellers opp til at alle foreslåtte tiltak skal operasjonaliseres endelig i kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan og innafor det økonomiske og øvrige handlingsrom Sør-Varanger kommune til en hver tid har. Det vil også være her tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering i økonomiplanen skal konkretiseres med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulerede kostnader og etter drøftinger med faglaga. Rådmannen vurderer det som uheldig om en i sluttbehandlinga velger å prioritere enkelttiltak ytterligere, og *merknaden tas ikke til følge.*

- Side 13 – SWOT reindrift. Pasvikdalen nærings- og utviklingsråd ser at det er utfordrende for reindriftsutøverne å være avhengig av slakteriet i Karasjok. Det er i prinsippet ingen konkurranse for å få tak i reinkjøtt, og det er i tillegg lang transportvei som igjen kan gå ut over dyrevelferden. Vi ønsker at det under «Muligheter» legges til følgende kulepunkt: Se på mulighetene for å styrke slakteriet i Karasjok, eller eventuelt vurdere andre slaktemuligheter som f.eks. mobilt slakteri. Et mobilt slakteri kan igjen skape fordeler for nisjeproduksjon.

Rådmannens vurdering: Et mobilt slakteri er ikke det en normalt omtaler som en *mulighet* innafor SWOT-metodikken, men det kan sees på som et eventuelt *tiltak* man velger for å

utnytte en mulighet eller motvirke en svakhet kartlagt i SWOT-analysen. Analysene i planforslaget peker allerede på slakteristrukturen og manglende lokal videreforedling som svakheter, mattilsynets regelverk som en trussel og etterspørselen etter kortreist mat som en mulighet.

Muligheten for å styrke slakteriet i Karasjok mener rådmannen er i hvert fall delvis ivaretatt gjennom å utrede muligheten for økt kjøttproduksjon som gjennom økte leveranser vil styrke slakteriet ressursgrunnlag. Når det gjelder mobilt slakteri, har tidligere utredninger og drøftinger i planprosessen, konkludert med at det er store økonomiske og personellmessige utfordringer knytta til drift av mobile slakteri. Rådmannen ser likevel rom for ytterligere tiltak for å utnytte mulighetene som ligger i økt etterspørsel etter kortreiste produkter, og velger å ta *merknaden delvis til følge* med et nytt tiltak «Utrede potensialet for lokale matforedlingsanlegg i samarbeid med aktuelle interessenter» under verdiskapingsstrategien (s 16).

- Side 15 – Tillegg SWOT for landbruksbasert tilleggsnæring (Muligheter): Muligheter for å øke produksjonen av nyttevekster som grønnsaker, frukt og bær.

Rådmannens vurdering: I SWOT-analysene har en, der det er mulig, valgt å legge seg på et relativt overordna nivå. For eksempel er det pekt på økt global etterspørsel etter mat generelt og norsk og kortreist spesielt, uten at det er pekt spesielt på ulike produksjoner. Valget bygger på en forståelse av at det er potensial for mange ulike produkter innafor segmentet, og at det vil bli for omfattende å trekke frem alle aktuelle underkategorier. Rådmannen finner det med andre ord ikke tjenlig å løfte frem enkelte underkategorier spesielt i SWOT-analysen.

Når det gjelder grønnsaker, konkluderer statusbeskrivelsen ellers med at det neppe er grunnlag for volumproduksjon hos oss, men at det bør utredes nærmere om det kan være grunnlag for nisjeproduksjon av spesialprodukter eller til spesielle markeder. Dette er beklageligvis ikke videreført i tiltaksdelen, og merknaden fra PNUR *tas delvis til følge* med etablering av nytt tiltak «Utrede potensialet for økt produksjon innafor gartneri og hagebruksnæringa» under verdiskapingsstrategien (s 16).

- PNUR ser med bekymring på bruksnedleggelsene i kommunen, og mener det er viktig at kommunen er behjelpelig med å følge opp eksisterende bruk, og eventuelt bidra mer i forhold til nye som ønsker å starte opp med jordbruk. Oppsøkende virksomhet kan bidra til problemløsning i hverdagen, mulighet for å fange opp nye ideer og at kommunen kan være med å sette ideer og nyskapninger ut i livet. På denne måten vil kommunen bedre kunne oppfattes som pådriver, tilrettelegger og støttespiller i arbeidet med utviklingen av jordbruket i kommunen.

Rådmannens vurdering: Rådmannen deler PNURs bekymring med hensyn til bruksnedleggelse, men vil ikke foreslå et mye høyere ambisjonsnivå med hensyn til individuell rådgiving og oppfølging fra kommunens side. Graden av individuell oppfølging henger tett sammen med de tilgjengelige stillingsressursene. Siden kommunaliseringa av landbruksforvaltninga på 90-tallet, har også Sør-Varanger kommunene vært nødt til å prioritere tjenester til andre sektorer som skole, omsorg og helse foran tjenester spesifikt for landbruket. Mens kommunen tidligere hadde flere stillinger på landbruksområdet, er det i dag kun en jordbrukssjef, og mesteparten av stillingsressursen brukes til lovpålagte oppgaver.

Som for næringslivet for øvrig, mener rådmannen det i utgangspunktet er den enkelte næringsaktør som selv har hovedansvar for drift og utvikling av sin egen virksomhet. I planforslaget legger rådmannen opp til at jordbrukssjefens resterende handlingsrom når lovpålagte oppgaver er oppfylt, i hovedsak skal nyttes til fellestiltak for næringa, og *merknaden tas ikke til følge*. Rådmannens inntrykk er at kommunen og de ansatte strekker seg langt for å følge opp lokale næringsinitiativ, også innafor landbruket.

- Side 16/17 – Tillegg tiltak for å øke verdiskapninga og tiltak rekruttering: Da det er svært kapitalkrevende å starte nye bedrifter eller utvikle nye produkter er det viktig at primærnæringsfondet styrkes. Dette for å få muligheten til å støtte gründere eller unge nyetablerere med stipendordninger.

Rådmannens vurdering: Rådmannen tolker dette som et forslag om å legge inn styrking av primærnæringsfondet som eget tiltak. Ei slik styrking vil forutsette ei endring/revidering av fondsvedtektene. Rådmannen har i høringsforslaget allerede foreslått et tiltak for revidering av primærnæringsfondet. Blant anna ut fra ei vurdering av at vedtektsendringer krever et langt mer omfattende saksbehandlings- og beslutningsregime, begrensa rådmannens forslag seg til revidering av primærnæringsfondets forskrifter og saksbehandlingsrutiner.

- Samtidig registrerer rådmannen tilbakevendende ønsker fra landbruksnæringene om økte fondsrammer, og ser at det kan være behov for en nærmere utredning av behov og muligheter med hensyn til å utvide fondsinntektene. Merknaden fra PRUN *tas delvis til følge* gjennom å utvide tiltaket om revidering til også å omfatte fondsvedtektene og dermed fondets inntektsgrunnlag «Revidere primærnæringsfondets vedtekter, forskrifter og saksbehandlingsrutiner i samsvar med landbruksplanens føringer og dagens økonomiske nivå, blant anna med hensyn til satser»
- Side 16 – Tillegg tiltak for å øke verdiskapninga: Sørgje for at infrastrukturen i kommunen er tilrettelagt dagens krav til drift og utvikling av jordbruk og gartneri. En effektiv drift av primærnæringene i dag forutsetter god nettilgang, dermed er det viktig å få etablert fibernettilgang i hele Sør-Varanger. Samtidig har flere gårdsbutikker og utsalg hvor de har behov for tilgang til et stabilt mobilnett for å

kunne drive god kundepleie. Videre må veiene utbedres for å sikre vareleveransene og tilgjengeligheten for kundene.

Rådmannens vurdering: I høringsforslaget er allerede dårlig infrastruktur mht veg, fiber og mobilnett beskrevet som en felles trussel for landbruksnæringene, og rådmannen er enig i at tidsmessig og velfungerende infrastruktur er avgjørende også for landbruksnæringene. Det er likevel rådmannens vurdering at operasjonalisering av eventuelle tiltak for å bøte på slike mer overordnede samfunnsutfordringer med hensyn til infrastruktur, ikke er en naturlig del av en kommunedelplan for landbruk, og merknaden *tas ikke til følge*.

· Side 16 Nytt tiltak for å øke verdiskapninga (kulepunktet «Bidra til produksjonsøkning»): Utrede prosjekt for økt planteproduksjon innenfor gartneri- og hagebruksnæringa.

Rådmannens vurdering: Forslaget er allerede *tatt til følge* gjennom innarbeiding av nytt tiltak «Utrede potensialet for økt produksjon innafor gartneri og hagebruksnæringa» under verdiskapingsstrategien (s 15).

Fagermo gartneri (Pasvik) og Breivik gård (Jarfjord)

er skuffa over at hagebruksnæringa ikke er tatt med i planen, og ber om at også denne næringa tas med i eventuelle arbeidsgrupper som omhandler landbruket.

Rådmannens vurdering: Rådmannen beklager at hagebruksnæringa ikke er omhandla spesielt i høringsdokumentet, selv om noen aktuelle produksjoner har fått kort omtale under jordbruk. Merknaden *tas delvis til følge* gjennom det nye tiltaket «Utrede potensialet for økt produksjon innafor gartneri og hagebruksnæringa» under verdiskapingsstrategien (s 15). Ønsket om at hagebruksnæringa tas med i eventuelle fremtidige arbeidsgrupper *tas til etterretning*.

Fagermo gartneri og Breivik gård deler ellers alle PNURs innspill vedrørende primærnæringsfond, infrastruktur, kommunen som proaktiv aktør og gartneri/hagebruk/øvrig planteproduksjon, og rådmannens vurderinger her fremgår tidligere i saksfremlegget.

Bioforsk Svanhovd

mener dialogen med primærnæringene har vært god og at planen inneholder oppdaterte fakta og fremstår som fin og oversiktlig med SWOT-analysene. For øvrig melder Bioforsk Svanhovd:

- Målformuleringa bør endres til «Et levedyktig landbruk som gir synergier i (positive effekter til/fra) lokalsamfunnet (kommunen)».

Rådmannens vurdering: Målformuleringa i høringsdokumentet, «Et levedyktig landbruk», er henta fra kommuneplanens samfunnsdel og sikrer ei god kobling til kommuneplanen. Med levedyktig forstår rådmannen både økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig. Etter rådmannens vurdering gir ikke Bioforsks forslag et bedre styringsmål, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Utmarksressurser er også er viktige i forbindelse med fritid og rekreasjon, og er en vesentlig del av grunnen til at folk bosetter seg i distriktene. Pasvik har et stort ukjent antall hytter, og naturen er svært viktig både for fastboende og de som bor her i helgene. Jakt, fiske og bærsanking er en vesentlig aktivitet. Vi savner noen ord om dette, og konkrete tiltak (foruten bedre vei) kan være så enkelt som å få tilrettelagt parkeringsplasser, brøyting av utkjørsler vinterstid, søppeldunker, ev. tilgang for utlendinger til fiske i Pasvikelva etc.

Rådmannens vurdering: Rådmannen har i landbruksplanen valgt å avgrense planen i størst mulig grad til landbruksnæringene og forhold nært knytta til landbruksnæringa. Det har ikke vært intensjonen å ta for seg utmark eller distrikt mer generelt, og *merknaden tas ikke til følge*. I planen er det imidlertid foreslått å initiere samarbeid med reiseliv, friluftsansisasjoner og nasjonalparkstyret for bedre tilrettelegging av utmarksaktiviteter (utfartsparkering, turstier, rasteplasser mm).

- Bioforsk foreslår kunnskapsutvikling som en femte strategi.

Rådmannens vurdering: I planforslaget er det foreslått fire strategier: Øke verdiskapinga, sikre arealgrunnlaget, rekruttering og samarbeid, og til hver av strategiene er det foreslått konkrete tiltak. I arbeidet med planen, ble også kompetanseheving vurdert som egen strategi, men med utgangspunkt i planmålet og ikke minst aktuelle ressurser, ønsker rådmannen å konsentrere innsatsen om et begrenset antall områder der kommunens innsats etter rådmannens vurdering vil ha størst effekt. Innafor rammene til landbruksplanen er det vanskelig å se hvilke relevante tiltak det vil være rom for når det gjelder kunnskapsutvikling, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Bioforsk peker på at brenning av landbruksplast burde være unødvendig. De tror brenning er nokså vanlig praksis, muligens fordi det er vanskelig å få rengjort plasten for fôrrester godt nok til at den kan resirkuleres. Man kan her starte med å undersøke hva praksis er i andre kommuner. Innsamlingsordninger for jernskrammel bør også fortsettes.

Rådmannens vurdering: Kommunen forvalter tilskuddsordninga «Spesielle miljøtiltak i landbrukets kulturlandskap» (SMIL), og vedtok i 2014 egne tiltaksstrategier for miljøvirkemidlene i jordbruket der det ble åpna for at gårdbrukere kan søke tilskudd til felles gjenvinnings- og innsamlingsprosjekter. Det er etter rådmannens vurdering ikke behov for egne tiltak i landbruksplanen, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Pasvikelva har relativt god vannkvalitet, og er drikkevannskilde for mange. Kontroll av gjødsellagre mhp lekkasjer og praksis hva gjelder spredetidspunkt for husdyrgjødselen er viktig for å holde god vannkvalitet. Spesielt må regelverket rundt høstspredning følges opp.

Rådmannens vurdering: Sør-Varanger kommune deltar i arbeidet med å utarbeide egen forvaltningsplan for Pasvik og Neiden vannområder 2016-2021. Her er kartlegging av utslippspunkter et av tiltaka som er lagt inn. Rådmannen mener at hensikten med merknaden blir godt ivaretatt i forvaltningsplanen for vannområdene, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Det bør åpnes opp for at jordbrukere kan kjøpe tilleggsjord nær sine eiendommer fra FEFO. Etter hva vi forstår vil FEFO primært leie ut jord. Faren er at disse jordene ikke blir stelt i samme grad som eid jord, og Bioforsk stiller i merknaden spørsmål om det er kommunen eller eiendomsselskapet FEFO som skal drive landbrukspolitikken i området.

- Rådmannens vurdering: Rådmannen er enig i at tilgangen på tilleggsjord er viktig for å utvikle jordbruket videre, og med FEFO som den største grunneieren i området, er det ønskelig å få en mest mulig felles forståelse mellom næringa, FEFO og kommunen om disse forhold. *Merknaden tas delvis til følge* med det nye tiltaket «Etablere dialogarena der kommunen, FEFO og landbruksnæringene kan drøfte felles problemstillinger» under samarbeidsstrategien (s 16).

- Det er viktig at gårdsbruk har tilgang på grus, dvs at gamle grustak ikke stenges. Åpne grusforekomster er også viktige hekkplasser for fugl, og trolig også viktig for overvintrende fugl.

Rådmannens vurdering fremgår under behandlinga av Bonde- og småbrukerlaget

innspill, der innspillet *tas delvis til følge*.

- Det viser seg å være vanskelig for Bioforsk å få offentlig finansiering til teknisk materiell (for eksempel jordarbeidingsredskaper) i prosjekter hvor man (av ulike årsaker) ønsker å prøve ut disse. Et nærmere samarbeid i slike tilfeller kan være løsningen, dvs at bøndene kjøper inn og eier utstyret i prosjektet.

Rådmannens vurdering: Rådmannen er usikker på hvordan merknaden eventuelt skal vurderes med hensyn til kommunens landbruksplan, og *tar merknaden til orientering*.

- Forskning rundt samlede effekter av klimaendringer regionalt bør gjennomføres via Forskningsrådet; forskning på effekter av tiltak og driftsformer på klima og miljø av nydyrking, oppdyrking, skogplanting mv. Den store utfordringen er å finne proteinrike planter som kan dyrkes i nord. Det samme gjelder utvikling av planter med ulike typer av karbohydrater og andre gunstige næringsemner.

Rådmannens vurdering: Rådmannen er enig i at det er viktig med kunnskap om effektene og eventuelt avbøtende tiltak for landbruket med hensyn til klimaendringer ol, men med de rammer landbruksplanen legger opp til, er det etter rådmannens vurdering ikke realistisk at kommunen tar en aktiv rolle med hensyn til kunnskapsutvikling på området. Rådmannen finner også innspillet lite konkret med hensyn til hvordan det eventuelt skal innarbeides i handlingsplanen, og *tar merknaden til orientering*.

- Mange eldre mennesker sitter inne med betydelig kunnskap om historien i jordbruk, skogbruk og reindrifta. Dette bør ivaretas.

Rådmannens vurdering: Rådmannen deler Bioforsks ønske om å ta vare på den kunnskapen om landbrukshistoria som fortsatt finnes blant kommunens eldre. Med utgangspunkt i landbruksplanens mål og tilgjengelige ressurser, og etter en vurdering mot øvrige foreslåtte tiltak, finner rådmannen det likevel vanskelig å prioritere dette, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Klimaendringer vil ha en del positive effekter for landbruk i regionen med høyere temperatur, bedre næringstilgang, lenger vekstsesong mv, men klimaendringer bidrar også til trusler for landbruk i nord med mer skadegjørende organismer, inkludert nye invaderende arter, regionale endringer i f. eks. nedbør, risiko for mer ekstreme værtilfeller, endret avrenning fra jordbruksjord, endret jordstruktur mv.. Regionens spesielle forutsetninger i henhold til effekter fra klimaendringene gjør at her finnes viktige forskningsoppgaver, hvilket bør spilles inn til forskningsfinansiører.

Rådmannens vurdering: Det fremgår av SWOT-analysene at også rådmannen ser at

klimaendringer gir både muligheter og utfordringer. Rådmannen ser imidlertid ikke at kommunen har en rolle når det gjelder kunnskapsutvikling på området som det er naturlig å skrive inn i landbruksplanen, og *merkningen tas ikke til følge*. Kommunen vil likevel fortsatt kunne gi støtteuttalelser etter en nærmere vurdering av konkrete prosjektforslag.

- Maskinsameie er lite populært og fungerer ofte dårlig i praksis. Som følge av større bruk og jorder i stor avstand fra gården, vil transportbehovet langs vei øke. Bioforsk spør derfor om det ikke likevel hadde vært en ide å vurdere investeringer i felles utstyr for eksempel for rundballer, både for å spare tid/penger for den enkelte, og for å få en sikrere og mer effektiv transport.

Rådmannens vurdering: Tidligere var det egne maskinstasjoner i landbruket, der det offentlige eide maskiner som gårdbrukerne så kunne leie/låne etter tur. Det er lenge siden det offentlige hadde en slik rolle, og rådmannen ser ikke at det er realistisk at andre enn gårdbrukerne selv står for dette. Det skjer også i praksis, både gjennom egne maskinringer og ulike former for uformelt og direkte maskinsamarbeid. Næringa sjøl har hverken signalisert behov eller ønsker for et slikt tiltak, og *merkningen tas ikke til følge*.

- Tapstall består av tap fra sykdom, forgiftning, parasitter, pluss predasjon fra rovdyr. Dette bør fremgå fra teksten. Tapstall fra rovdypredasjon er ikke dokumentert til å ha økt betydelig. Det som mangler er bedre måter å dokumentere tap til rovdyr. Bioforsk og mange andre er involvert i å utvikle teknikker og teknologier for dette, også sammen med reindriftsnæringen mv. Problemet med grensekryssende rovdyr bør nevnes.

Rådmannens vurdering: I planforslaget står det (s 5 og 6): «... gode bestandsregistreringer er dermed ei forutsetning for god forvaltning. Med sin beliggenhet mellom Finland og Russland, og dyr som stadig beveger seg over grensene, er det en krevende oppgave å få gode tall, og det er ønskelig å få på plass felles bestandsforvaltning på tvers av landegrensene». Etter rådmannens vurdering er merkningen allerede ivaretatt, og *merkningen tas ikke til følge*.

- Økosystemtjenester er et begrep som brukes mer og mer, og omfatter stort sett alle de verdier som utføres av et økosystem og dens organismer. Over 400 økosystemtjenester er beskrevet, og handler for eksempel om bærproduksjon og bærsanking, fiske, jakt, turisme, økoturisme, rent vann. Verdien av økosystemtjenestene beregnes ut fra en mengde ulike viktige funksjoner. Et økosystem kan for eksempel, i tillegg til å bidra til produksjon av mat for mennesker, også bidra til forsyning for andre organismer, viktig habitat for truede arter, vannrensning, naturopplevelser og så videre.

Store ressurser (økosystemtjenester) finnes i Sør-Varanger, med gode muligheter til utvikling av næring: Fisk, kommersiell bruk av innsjøfisk, Fisketurisme, innsjøfiske, ev. fiskefjøs (oppdrett av lokal sik), jakt, bær, lokalmat, naturbasert turisme, 'Turisten inn på gården / reingjerdet / skogen'. Dette sistnevnte er et etterspurt produkt i resten av Europa

med mange muligheter. Her kan foruten god inntjening tilbys utdanning for ungdommer mv. Stimulering til tiltak som Bondens marked (ev. bygdas marked) kan stimulere til mer lokal produksjon, kanskje også av noe grønnsaker.

Bioforsk forslår nytt tiltak: «Kunnskap om økosystemtjenester i landbruket bør økes i kommunen og kurs mv anordnes på dette tema». Bioforsk ønsker at det det startes opp en offensiv felles satsning med alle involverte aktører - med et samlet grep. Det finnes en etterspørsel på for eksempel ferske grønnsaker i butikkene lokalt, på treprodukter fra pasvikfuru etc, utfordringen er markedsføring, salg, distribusjon mv. Bioforsk foreslår et forprosjekt for utgreiing av etterspørsel, modeller for markedsføring, salg og distribusjon. Deretter hovedprosjekt for gjennomføring og løsninger på den typen av problemer.

Rådmannens vurdering: Selv om landbruksplanen ikke benytter begrepet økosystemtjenester, mener rådmannen at mange av de tema som Bioforsk spiller inn, allerede er ivaretatt i planen, mens andre faller utenfor rammen av en kommunedelplan for landbruk. Rådmannen er også av den oppfatning at flere tiltak i planforslaget imøtekommer noen av merknadene, som for eksempel «Initiere introduksjonskurs på ulike former for videreforedling med markedsfokus».

Markedsundersøkelser mener rådmannen det er mest hensiktsmessig at interessentene selv initierer ut fra sine konkrete behov. Etter rådmannens vurdering foreligger det allerede bred erfaringsbasert kunnskap om ulike modeller for markedsføring, salg og distribusjon av slike produkter, ikke minst gjennom erfaringene fra Nasjonalt kompetansenettverk for lokalmat (der Bioforsk Holt Tromsø er nordlig nav).

Med utgangspunkt i landbruksplanens mål og tilgjengelige ressurser, og etter en vurdering mot øvrige foreslåtte tiltak, har rådmannen valgt å prioritere produktområder der det er klare indikasjoner på at det finnes konkrete interessenter, og *merknaden tas ikke til følge*.

- Produksjonslokaler og kjøkken er en viktig forutsetning for utvikling av lokalprodusert mat. Det må derfor tilrettelegges gjennom kommuneplanen slik at råvarene kan foredles til ferdige produkter.

Rådmannens vurdering: Etter rådmannens vurdering er det i utgangspunktet produsentenes og ikke kommunens ansvar å få på plass nødvendige produksjonslokaler med utstyr. Samtidig ser rådmannen at små produsenter i en tidlig fase kan ha nytte av samarbeidsløsninger, og at kommunen her kan ha en mulig koordinerende rolle. Merknaden tas *delvis til følge* i det nye tiltaket «Utrede potensialet for lokale matforedlingsanlegg i samarbeid med aktuelle interessenter» under verdiskapingsstrategien (s 15). I forslaget ligger det et forbehold om at det må finnes konkrete interessenter.

Bioforsk har også flere kommentarer knytta til hund/hundehold og hundekjøring, som rådmann har valgt å kommentere samla.

- Det ser ut til at stadig flere bruker store deler av opptjente midler og fritid til hundekjøring. Ulik bruk av utmark kan lett lede til konflikter, og det er viktig å forebygge. Det er viktig å vurdere en del praktiske konsekvenser av virksomheten og mulige konfliktområder. Det er for eksempel ikke trygt å ferdes med hund i bånd i terrenget i tilfelle man møter hundespenn. Preparerte skiløyper blir kjørt sund, og ved- og hogstløyper og utstyr blir tilgriset av hundemøkk. Faren for mulige sykdomsspredninger pga hundemøkk bør sjekkes opp. Og krav til håndtering av møkk ved større hundegårder bør følges opp. Det bør også utgreies hvorvidt hundekjøringen medfører problemer for reindriften.
- Bioforsk etterlyser noen ord/formuleringer hvor man diskuterer problemstillingene omkring hundehold/hundekjøring og eventuelt kommer med forslag til undersøkelser og tiltak, for eksempel ved bruk av Mattilsynet. En praktisk løsning for å være i forkant av ev. konflikter kan for eksempel være å etablere egne traseer for trening av hundespenn. Respekten for skiløyper er i hvert fall i dag totalt fraværende. Vi ser at det under reindriftnmøte den 10.5.2014 er også nevnt «Hundepark» uten noe nærmere forklaring.
- Rådmannens vurdering: Flere av problemstillingene som her spilles inn omkring hund og hundehold, er etter rådmannens vurdering lite relevante for kommunedelplan landbruk. I planprosessen er de relevante problemstillingene drøfta med næringsorganisasjonene, og etter rådmannens vurdering er næringenes og da særlig reindriftnæringas innspill godt ivaretatt. Det foreslåtte tiltaket «Initiere samarbeidsprosjekter med reiseliv og andre for bedre tilrettelegging av utmarksaktiviteter» og tiltaket «Utrede øremerking av arealer for hundehold (hundepark) som konfliktforebyggende tiltak» er for eksempel tiltak som kan lede til egne arealer for aktiviteter med hund, og *merkningen tas ikke til følge.*
- Bioforsk mener det i kommunen finnes mange verdifulle kulturlandskapstyper som holder på å forsvinne, og at lokal kunnskap om å opprettholde dem også holder på forsvinne, noe som ville være katastrofalt for flere truede arter som er avhengig skjøtsel av kulturmark. Områder har også en verdi ut fra for eksempel turismesynspunkt. Bioforsk foreslår nytt tiltak: Flere kulturlandskapsområder i kommunen er sannsynligvis gode kandidater til såkalte Utvalgte Kulturlandskapstyper og en prosess for å forberede dette bør startes opp.

Rådmannens vurdering: Det er allerede gjennomført flere kartlegginger av kulturlandskap i Sør-Varanger, som for eksempel Direktoratet for naturforvaltnings kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap, Ecofacts kartlegging av naturtyper i Sør-Varanger med utvalgte kulturlandskaper, NINAs rapport Biologisk mangfold i Sør-Varanger kommune og Skog og landskaps rapport Vegetasjon og beite i deler av Neiden beiteområde. Allerede i 1994 ble 41 lokaliteter i kommunen kartlagt med hensyn til biologisk mangfold, men kun Skoltebyen i Neiden og Lille Ropelv ble vurdert som særlig verdifulle. I ettertid er flere områder kartlagt, og selv om områdene kan ha lokal og regional verdi, er det få funn med nasjonal verdi. Det er også ei utfordring at selv om områder er kartlagt og gitt høy verdi, er det ofte vanskelig å sikre områdene skjøtsel som

ivaretar de opprinnelige kvalitetene.

Rådmannen antar at det finnes flere aktuelle lokaliteter, og ser også at det finnes områder med andre kvaliteter enn biologisk mangfold som kan være verdifulle. Med utgangspunkt i landbruksplanens mål og tilgjengelige ressurser, og etter en vurdering mot øvrige foreslåtte tiltak, finner rådmannen det vanskelig å prioritere ytterligere kartlegging som tiltak i landbruksplanen, og *merkningen tas ikke til følge*.

For øvrig peker planforslaget på at det er positivt både for kommunen og alle tre landbruksnæringa at Bioforsk er etablert med relevante kompetansearbeidsplasser i Pasvik, og det er viktig at aktørene i samarbeid klarer å utvikle gode kunnskapsprosjekter som grunnlag for videre utvikling av både landbruksnæringene og Bioforsk lokalt.

Varanger KraftNett AS skriver at eventuelle etableringer ikke må komme i konflikt med deres anlegg i området. Eventuelle tiltak som krever strømforsyning må på et tidlig tidspunkt

kontakte Varanger KraftNett AS for å få belyst muligheter og kostnader for fremføring av strøm.

Rådmannens vurdering: *Merkningen tas til etterretning.*

Kommuneplanens hovedmål:

Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling: Ny kommunedelplan landbruk vil legge føringer på kommunens totale virkemiddelforvaltning innafor jordbruk, skogbruk, reindrift og landbruksbaserte tilleggsnæringer.

Infrastruktur: Ingen endring

Barn og ungdom: Ingen endring

Kompetansebygging: Ingen endring

Økonomi:

Forslagene til tiltak har som utgangspunkt at dagens stillingsressurser innafor landbruk videreføres i påvente av en avklaring rundt kommunereformen og offentlig oppgavefordeling. Mange av tiltakene vil kunne gjennomføres med dagens stillingsressurser kombinert med eksterne tilskudd. Utover det, legges det opp til at planens mål, strategier og tiltak vil operasjonaliseres i kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan og innafor det økonomiske og øvrige handlingsrom Sør-Varanger kommune til en hver tid har. Det vil også være her tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering i økonomiplanen, konkretiseres med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulerte kostnader. Det legges derfor opp til at administrasjonen hvert år i forkant av økonomiplanarbeidet lager en kort statusrapport som viser utviklinga i landbruket lokalt og status for landbruksplanens tiltak.

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Alternative løsninger:

Forslag til innstilling:

I medhold av PBL § 11-15, vedtar kommunestyret fremlagt kommunedelplan landbruk for perioden 2015 – 2018 datert 14.04.2015. Kommunedelplan landbruk 2015 – 2018 legges til grunn ved årlig utforming av økonomiplan og årsbudsjett, og annen kommunal planlegging.

Vedtaket begrunnes med at planen er utarbeidd i samsvar med vedtatt planprogram, og det er bare gjort endringer med hensyn til nye behov og utfordringer som har oppstått etter at forrige plan ble vedtatt.

Nina Bordi Øvergaard
kst. rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

Sør-Varanger kommune
Postboks 406
9915 KIRKENES

SØR-VARANGER KOMMUNE Boks 406, 9915 Kirkenes		
11 MARS 2015		
Saksnr 10/77	Dok.nr	Off vurdering Kopi til

Innspill til Landbruksplan for Sør-Varanger 2015-2018

Det vises til Sør-Varanger kommunes forslag til landbruksplan som er sendt ut på høring med høringsfrist 12. mars 2015.

Finnmark fylkeskommune ser det som positivt at Sør-Varanger kommune har valgt å rullere landbruksplanen for kommunen. Det er gjort et godt forarbeid med planen, som gir en god beskrivelse av landbrukssituasjonen i kommunen, fulgt opp med mål, strategier og tiltak.

Finnmark fylkeskommune ønsker å komme med tilbakemeldinger på struktur og innhold.

Statusbeskrivelser

Situasjonsbeskrivelsene for landbruk, jordbruk, skogbruk og reindrift er fylldige og kan med fordel gjøres mer leservennlig ved å ta i bruk undertitler i teksten, eksempelvis; "Areal", "Rekruttering", "Tilleggsnæringer", "Rovvilt" og lignende. SWOT-analysene er gode og konstruktive.

Under "Landbruksbaserte tilleggsnæringer" bør "Inn på Tunet-tjenesten" benevnes som et viktig folkehelseiltak i kommunen. Folkehelseperspektivet skal ligge til grunn i alle relevante planer som kommunen utarbeider, både overordnede planer, virksomhetsplaner, tiltaksplaner mm.

Mål, strategier og tiltak

Finnmark fylkeskommune mener at vedleggene ikke trenger å fremgå i landbruksplanen, da dette har en mer naturlig plass i det kommunale internarbeidet. Tekst knyttet til arbeidet med den forrige landbruksplanen kan derfor med fordel kuttes (s.15).

Finnmark fylkeskommune stiller spørsmålstegn ved betydningen av første setning på side 16 og ber Sør-Varanger utdype eventuelt kutte denne: *"Det vil også være her tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering i økonomiplanen konkretiseres med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkuleerte kostnader"*.

Finnmark fylkeskommune ønsker Sør-Varanger kommune lykke til med å realisere viktige strategier for landbruksutviklingen i kommunen.

L: 15/5091

FYLKESMANNEN I FINNMARK
Miljøvern avdelingen

FINNMÁRKKU FYLKKAMANNI
Birasgáhttenossodat

Sør-Varanger kommune

Postboks 406
9915 Kirkenes

Deres ref

Deres dato

Vår ref

Sak 2013/4267

Ark 421.3

Vår dato

09.03.2015

Saksbehandler/direkte telefon: Harriet Reiestad - 78 95 03 68

Høringsuttalelse til kommunedelplan - landbruksplan for Sør-Varanger kommune

Fylkesmannen viser til brev datert 27. januar 2015.

Innledning, bakgrunn og rammer

Prosessen med planen er klart og godt beskrevet og koblet mot annet nasjonalt og regionalt planverk, samt til kommuneplanens samfunnsdel.

Handlingsdel

Plan- og bygningsloven setter krav om at kommunedelplaner skal ha en handlingsdel, jmfør lovens § 11-1. Det er ikke utarbeidet handlingsdel til Kommuneldeplan – landbruksplan for Sør-Varanger som nå er lagt til ut til offentlig ettersyn.

Beskrivelse av landbruket og SWOT analyser

Bruk av SWOT analyser gir en lettfattelig oversikt over styrker, svakheter, muligheter og trusler.

Første setning under Skogbruksbeskrivelsen kan skrives om, for eksempel slik:

Skogen er en fornybar naturressurs som gir oss inntekt, klimavern og energi. Skog er samtidig en kilde til rekreasjon for allmennheten og sikrer oss et viktig biologisk mangfold.

Ellers gir kapittelet en god oversikt over tilstanden i primærnæringene i kommunen.

Mål, strategier og tiltak

Under "Tiltak for å øke verdiskapinga" på side 16, er et av punktene å utrede prosjekt for økt industriell sagproduksjon og nisjeprodukter. Et slikt prosjekt er allerede gjennomført av Finnmark treforum i 2014 - Tredriverprosjekt i Sør-Varanger. Det man trenger nå er etableringer ut fra det som Tredriverprosjektet avdekket som mulige satsingsområder. Dette punktet kan kanskje omskrives til oppfølging av satsinga på økt treproduksjon i Pasvik. Blant annet Kirkenes næringshage jobber nå med å følge opp aktører som er i ferd med å etablere seg/har etablert seg.

Når det gjelder tiltakene er de satt opp som en blanding av tiltakene fra forrige plan, og nye tiltak som kom fram på møtene med landbruksnæringa. Vi regner med at dette samles i den ferdige planen, gjerne i tabellform slik det var gjort i forrige landbruksplan.

Biologisk mangfold

I Pasvik har det også blitt gjennomført naturtypekartlegging etter nasjonal metodikk for kartlegging av spesielt viktige områder for biologisk mangfold (DN – håndbok 13, 2007). Resultatene fra disse kartleggingene fremgår av rapportene «Registrering av naturtypelokaliteter i Sør-Varanger i 2009-2010» (Miljøfaglig utredning og Asplan Viak, 2011) og «Kartlegging av naturtyper i Sør-Varanger» (Ecofact Nord AS, 2012). Resultatene er også kartfestet i Miljødirektoratets Naturbase (www.naturbase.no).

Disse rapportene viser sammen med MiS-kartleggingen, at Pasvik har svært store naturverdier knyttet til gammel skog. En av rapportene konkluderer bl.a. med at Pasvik har Norges største forekomster av urskog. Det er gjort funn av over 1000 rødlistearter, først og fremst arter av vedboende sopp. Dette gjør at det er helt spesielle naturkvaliteter knyttet til skogområdene i Pasvik. Det er derfor viktig at skogressursene i Pasvik forvaltes på en slik måte at disse verdiene ivaretas på en best mulig måte.

Med hilsen

Margareth W. Sundfør
seksjonsleder

Harriet Reiestad
rådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og derfor uten underskrift.

Kopi til:
Finnmark fylkeskommune Henry Karlsens plass 1 9815 Vadsø

Sør-Varanger Bonde- og småbrukerlag
v/ola Johansen

9925 Svanvik

Sør-Varanger Kommune
PB406

Dato: 12.03.15

9915 Kirkenes.

Innspill til kommunedelplan landbruk 2015 – 2018

Sør-Varanger Bonde- og småbrukerlag (svbs) har to innspill til fremlagte forslag til kommunedelplan landbruk 2015-2018.

- *Grus og løsmasser*, Det er pr i dag en lite oversiktlig forvaltning av de grustak som er tilgjengelige for landbruksvirksomheter. I all hovedsak er det muntlige avtaler som regulerer dette og vi mener en formalisering av denne tilgangen vil øke forutsigbarheten for landbruksnæringen. SVBS mener kommunen som arealmyndighet bør ta et initiativ overfor Fefo og bidra til at grustilgangen blir avklart.

- *Uttak av tømmer til landbruksformål*, Det er avgjørende for et gårdsbruk å ha tilgang til sagtømmer. Pr i dag er det ikke noe formelt avtaleverk som sikrer at tømmer i nærheten av gårdsbruk er sikret landbruksformål. SVBS mener kommunen bør ta initiativ overfor Fefo og bidra til at tømmerressursene i nærheten av gårdsbrukene blir sikret til landbruksformål.

Med hilsen

Sign.
Ola Johansen
Sør-Varanger Bonde- og småbrukerlag

Fra: Stig Ulvang
Sendt: 12. mars 2015 10:47
Til: Postmottak
Emne: 10/77 Revidert høringsinnspill, erstatter tidligere innsendt innspill
Vedlegg: Høring til forslag til Landbruksplan.docx

Fra: Magny [<mailto:magny@virtualkirkenes.com>]
Sendt: 12. mars 2015 08:42
Til: Stig Ulvang
Emne: SV: Høringsinnspill Kirkenes

Hallo. Beklager feilen, det siste kulepunktet skulle ikke være der. Nå har jeg tatt det bort, sender deg en ny versjon så det ikke blir misforståelser.

Mvh Magny Bakken

Fra: Stig Ulvang [<mailto:Stig.Ulvang@sor-varanger.kommune.no>]
Sendt: 11. mars 2015 11:43
Til: magny@virtualkirkenes.com <<mailto:magny@virtualkirkenes.com>>
Emne: Høringsinnspill Kirkenes

Høringsinnspill landbruksplan mottatt. Vil bli behandla i fremlegg til endelig vedtak.

Til orientering kan det se ut som om det er falt ut noe på slutten av innspillet (kan se ut som dere ønsker nytt kulepunkt side 16, men det foreligger ikke noe tekst)

Med vennlig hilsen

Stig Ulvang
Jordbrukssjef
Plan- og utviklingsavdelingen
975 94 624 / 78 97 74 93

Sør-Varanger kommune

En grensesprengende kommune -

Boks 406, 9915 Kirkenes

Se [stedbrosjyra for Kirkenes/Sør-Varanger](http://www.svk.no/brosjyremail) <<http://www.svk.no/brosjyremail>>

Høring til forslag til Landbruksplan for Sør-Varanger 2015 - 2018

Pasvikkaldalen nærings og utviklingsråd vil gjerne komme med noen endrings- eller tilleggsforslag til planen:

- Side 7 – Jordbruk i Sør-Varanger
Første avsnitt bør det legges til følgende:

Pasvik har i lang tid vært motoren i Sør-Varangerjordbruket, og i dag finner vi nesten alt av jordbruksdrift og melkeproduksjon her. I tillegg er det ett melkebruk i Jarfjord og fire sauebruk i Neiden. I Sør-Varanger kommune er det til sammen tre gartneri. Disse ligger i Pasvik, Sandnes og Jarfjord.
- Side 9 – siste avsnitt, siste setning bes endret til:

På samme måte MÅ støtten til Sør-Varanger avløserlag videreføres og økes. Denne støtten er med på å sikre viktig syke- og ferieavløsning.
- Side 13 – SWOT reindrift
Pasvikkaldalen nærings- og utviklingsråd ser at det er utfordrende for reindriftsutøverne å være avhengig av slakteriet i Karasjok. Det er i prinsippet ingen konkurranse for å få tak i reinkjøtt, og det er i tillegg lang transportvei som igjen kan gå ut over dyrevelferden.

Vi ønsker at det under «Muligheter» legges til følgende kulepunkt:

Se på mulighetene for å styrke slakteriet i Karasjok, eller eventuelt vurdere andre slaktemuligheter som f.eks. mobilt slakteri. Et mobilt slakteri kan igjen skape fordeler for nisjeproduksjon.
- Side 15 – SWOT for landbruksbasert tilleggsnæring, «Muligheter»
Følgende bør tas med:

Muligheter for å øke produksjonen av nyttevekster som grønnsaker, frukt og bær.

Videre ser vi med bekymring på nedleggelsene av brukene i kommunen. Vi ser viktigheten av at kommunen kan være behjelpelig med å følge opp eksisterende bruk, og eventuelt bidra mer i forhold til nye som ønsker å starte opp med jordbruk. I en travel hverdag for bøndene kan det være fint å bli kontaktet av kommunen (oppsøkende virksomhet). Vi mener at oppsøkende virksomhet kan bidra til problemløsning i hverdagen, mulighet for å fange opp nye ideer og at kommunen kan være med å sette ideer og nyskapninger ut i livet. På denne måten vil kommunen bedre kunne oppfattes som pådriver, tilrettelegger og støttespiller i arbeidet med utviklingen av jordbruket i kommunen.
- Side 16 – Tiltak for å øke verdiskapninga, og side 17 – Rekruttering ønskes det satt inn kulepunkt:

Da det er svært kapitalkrevende å starte nye bedrifter eller utvikle nye produkter er det viktig at Primærnæringsfondet styrkes. Dette for å få muligheten til å støtte gründere eller unge nyetablerere med stipendordninger.
- Side 16 – Tiltak for å øke verdiskapninga, ønskes det satt inn kulepunkt:

Sørge for at infrastrukturen i kommunen er tilrettelagt dagens krav til drift og utvikling av jordbruk og gartneri. En effektiv drift av primærnæringene i dag forutsetter god nettilgang, dermed er det viktig å få etablert fibernettilgang i hele Sør-Varanger. Samtidig har flere gårdsbutikker og utsalg hvor de har behov for tilgang til et stabilt mobilnett for å kunne drive god kundepleie. Videre må veiene utbedres for å sikre vareleveransene og tilgjengeligheten for kundene.
- Side 16 Tiltak for å øke verdiskapninga, kulepunktet «Bidra til produksjonsøkning»
Nytt kulepunkt foreslås:

Utrede prosjekt for økt planteproduksjon innenfor gartneri- og hagebruksnæringa.

Fra: Stig Ulvang
Sendt: 11. mars 2015 14:03
Til: Postmottak
Emne: 10/77 Landbruksplan, Svanhovd innspill - erstatter tidligere mottatt uttalelse
Vedlegg: Svanhovd_innsp_lbrplan.pdf

Fra: Erling Fjelldal [<mailto:erling.fjelldal@bioforsk.no>]
Sendt: 11. mars 2015 13:31
Til: Stig Ulvang
Emne: SV: Landbruksplan, Svanhovd innspill

Vedlagt innspill i formell form.

Hilsen E.Fjelldal

Fra: Stig Ulvang [<mailto:Stig.Ulvang@sor-varanger.kommune.no>]
Sendt: 11. mars 2015 11:38
Til: Erling Fjelldal
Emne: SV: Landbruksplan, Svanhovd innspill

Notert

Med vennlig hilsen

Stig Ulvang
Jordbrukssjef
Plan- og utviklingsavdelingen
975 94 624 / 78 97 74 93

Sør-Varanger kommune

En grensesprengende kommune -

Boks 406, 9915 Kirkenes

Se [stedbrosjyra for Kirkenes/Sør-Varanger](http://www.svk.no/brosjyremail) <<http://www.svk.no/brosjyremail>>

Fra: Erling Fjelldal [<mailto:erling.fjelldal@bioforsk.no>]
Sendt: 11. mars 2015 09:02
Til: Stig Ulvang
Emne: SV: Landbruksplan, Svanhovd innspill

Hei

Som det er sendt nå er det formet mest som fra privatpersoner. Men jeg skal la Snorre Hagen gå gjennom og sende det (ev. med korrigeringer dersom han ønsker det) som innspill fra BF Svanhovd.

Hilsen Erling

Fra: Stig Ulvang [<mailto:Stig.Ulvang@sor-varanger.kommune.no>]

Sendt: 11. mars 2015 08:56

Til: Erling Fjelldal

Emne: SV: Landbruksplan, Svanhovd innspill

Notert! Oversendt postmottak for registrering, blir behandlet i fremlegg til endelig vedtak.

For ordens skyld: er d innspill fra dere tre (som privatpersoer), eller er det et innspill fra Bioforsk Svanhovd?

Med vennlig hilsen

Stig Ulvang

Jordbrukssjef

Plan- og utviklingsavdelingen

975 94 624 / 78 97 74 93

Sør-Varanger kommune

En grensesprengende kommune -

Boks 406, 9915 Kirkenes

Se [stedbrosjyra for Kirkenes/Sør-Varanger](http://www.svk.no/brosjyremail) <<http://www.svk.no/brosjyremail>>

Fra: Erling Fjelldal [<mailto:erling.fjelldal@bioforsk.no>]

Sendt: 10. mars 2015 16:04

Til: Stig Ulvang

Emne: Landbruksplan, Svanhovd innspill

Hei Stig

Vedlagt finner du diverse innspill til landbruksplanen fra Tone, Lars Ola, Paul og meg selv. Ble kanskje *litt* mange, men det er godt ment.

Ellers stor enighet om at forslaget du har sendt ut var veldig bra.

Hilsen Erling F.

Erling Fjelldal

Rådgiver / Adviser

Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd

9925 Svanvik, Norway

Phone: +47 93091245

erling.fjelldal@bioforsk.no <<mailto:erling.fjelldal@bioforsk.no>>

<<http://www.bioforsk.no/>>

Bioforsk er miljøsertifisert - Environmental Certified Organization

Bioforsk Svanhøvd

9925 Svanvik

Svanvik den 11.3.2015

Sør-Varanger kommune

v/ jordbrukssjefen, plan og utv.avdelingen

INNSPILL TIL LANDBRUKSPLAN FOR SØR-VARANGER 2015-2018, KOMMUNEDELPLAN

Vi synes Sør-Varanger kommune ved jordbrukssjefen har ført en god prosess sammen med primærnæringene i utkastet til landbruksplan. Den inneholder oppdaterte fakta og en rekke gode formuleringer. Videre er den en fin og oversiktlig med SWOT-analysene.

Våre kommentarer

Planen har selvfølgelig fokus på primærnæringene, og utgangspunkt i samfunnsdelen av kommuneplanen vedtatt i 2014 som sier bl.a. at man skal tilstrebe samarbeid mellom aktører innenfor landbruk, reindrift og reiseliv for å utvikle felles produkter. I «kampen om arealene» vil vi bemerke at utmarksressurser også er viktige i forbindelse med fritid og rekreasjon, og er en vesentlig del av grunnen til at folk bosetter seg i distriktene. Pasvik har et stort ukjent antall hytter, og naturen er svært viktig *både* for fastboende og de som bor her i helgene. Jakt, fiske og bærsanking er en vesentlig aktivitet. Vi savner noen ord om dette, og konkrete tiltak (foruten bedre vei) kan være så enkelt som å få tilrettelagt parkeringsplasser, brøyting av utkjørsler vinterstid, søppeldunker, ev. tilgang for utlendinger til fiske i Pasvikelva etc.

Mål

Vi foreslår et lite tillegg:

Et levedyktig landbruk som gir synergier i (positive effekter til/fra) lokalsamfunnet (kommunen).

Strategier

Vi foreslår et ekstra punkt:

+ Punkt 5: Kunnskapsutvikling.

Avfall

Bioforsk er miljøsertifisert, og det påligger oss et særlig ansvar å påpeke for eksempel at brenning av landbruksplast burde være unødvendig. Dette tror vi er nokså vanlig praksis, men det burde være en grei utfordring å finne gode innsamlingsløsninger. Noe av utfordringen er etter hva vi forstår at det er vanskelig å få rengjort plasten for fôrrester. Man kan her starte med å undersøke hva praksis er i andre kommuner. Innsamlingsordninger for jernskrammel bør også fortsettes.

Gjødsel

Vannkvaliteten i Pasvikelva er relativt god, og er drikkevannskilde for mange. Kontroll av gjødsellagere mhp lekkasjer og praksis hva gjelder spredetidspunkt for husdyrgjødselen er viktig for å holde god vannkvalitet. Spesielt må regelverket rundt høstspredning følges opp.

Arealsikring: Det bør åpnes opp for at jordbrukere kan kjøpe tilleggsjord rundt / i nærheten av sine eiendommer fra FeFo. Etter hva vi forstår vil FeFo primært leie ut jord. Faren er at disse jordene ikke

blir stelt i samme grad som eid jord. Spørsmålet blir her om det er kommunen eller eiendomsselskapet FeFo som skal drive landbrukspolitikken i området. (Er nevnt i vedlegg 1).

Grus/fyllmasse: Det er viktig at gårdsbruk har tilgang på grus, dvs at gamle grustak ikke stenges. Åpne grusforekomster er også viktige hekkeplasser for fugl, og trolig også viktig for overvintrende fugl.

Kunnskapsutvikling:

Samspill mellom forskningsmiljøer og landbruksnæringene med å utvikle kompetanse, teknikker og teknologier. Det viser seg å være vanskelig for Bioforsk å få offentlig finansiering til teknisk materiell (for eksempel jordarbeidingsredskaper) i prosjekter hvor man (av ulike årsaker) ønsker å prøve ut disse. Et nærmere samarbeid i slike tilfeller kan være løsningen, dvs at bøndene kjøper inn og eier utstyret i prosjektet.

Forskning rundt samlede effekter av klimaendringer regionalt bør gjennomføres (via Forskningsrådet).

Forskning ved effekter (av tiltak og driftsformer) på klima og miljø av nydyrking, oppdyrking, skogplanting mv.

Den store utfordringen er å finne proteinrike planter som kan dyrkes i nord. Det samme gjelder utvikling av planter med ulike typer av karbohydrater og andre gunstige næringsemner.

Landbrukshistorie: Mange eldre mennesker sitter inne med betydelig kunnskap om historien i jordbruk, skogbruk og reindrifta. Dette bør ivaretas.

Klima

Klimaendringer vil ha en del positive effekter for landbruk i regionen med høyere temperatur, bedre næringstilgang, lenger vekstsesong mv. MEN, klimaendringer bidrar også til trusler for landbruk i nord. Dette med mer skadegjørende organismer, inkludert nye invaderende arter, regionale endringer i f. eks. nedbør, risiko for mer ekstreme vær-tilfeller, endret avrenning fra jordbruksjord, endret jordstruktur mv.

(+ trussel SWAT analyse landbruk). Regionens spesielle forutsetninger i henhold til effekter fra klimaendringene gjør at her finnes viktige forskningsoppgaver, hvilket bør spilles in til forsknings-finansierer.

Driftsplanlegging

Maskinsameie er lite populært og fungerer ofte dårlig i praksis. Som følge av større bruk og jorder i stor avstand fra gården vil transportbehovet langs vei øke. Vi lurer derfor på om det ikke allikevel hadde vært en ide å vurdere investeringer i felles utstyr for eksempel for rundballer, både for å spare tid/penger for den enkelte, og for å få en sikrere og mer effektiv transport(?)

Rovdyrforvaltning

Side 5. Tapstall består av tap fra sykdom, forgiftning, parasitter, pluss predasjon fra rovdyr. Dette bør fremgå fra teksten. Tapstall fra rovdypredasjon er ikke dokumentert til å ha økt betydelig. Det som mangler er bedre måter å dokumentere tap til rovdyr. Bioforsk og mange andre er involvert i å utvikle teknikker og teknologier for dette, også sammen med reindriftnæringen mv. Problemet med grensekryssende rovdyr bør nevnes.

Tiltak for å øke verdiskapinga: Økosystemtjenester, naturbasert næring mv.

Fundament for utvikling og produksjon OG SALG av lokale produkter:

Utvikling av nye produkter, tjenester og næringer er viktig for fremtidens landbruk og beboere i landsbygda. Det finnes en rekke resurser i naturen i kommunen med potensiale til dette.

Økosystemtjenester er et begrep som blir brukt alt mer verden over, og innefatter i stort sett alle de verdier som utføres av et økosystem og dens organismer. Over 400 økosystemtjenester er beskrevet og handler for eksempel om bærproduksjon og bærsanking, fiske, jakt, turisme, økoturisme, rent vann.

Man prøver seg også på å beregne verdien av økosystemtjenestene ut fra en mengde ulike viktige funksjoner. Et økosystem kan for eksempel foruten å bidra til produksjon av mat for mennesker også bidra til forsyning for andre organismer, viktig habitat for truede arter, vannrensning, naturopplevelser mv.

Tiltak: Kunnskap om økosystemtjenester i landbruket bør økes i kommunen og kurs mv anordnes på dette tema.

En offensiv felles satsning med alle involverte aktører bør starte opp, med et samlet grep. Det finnes en etterspørsel på for eksempel ferske grønnsaker i butikkene lokalt, på treprodukter fra pasvikfuru etc. Problem med markedsføring, salg, distribusjon (samme begrensninger for all lokalmat, treprodukter mv) begrenser per i dag.

Forprosjekt for utgreiing av etterspørsel, modeller for markedsføring, salg og distribusjon. Deretter hovedprosjekt for gjennomføring og løsninger på den typen av problemer. PASVIKTUNET o.l. kan kanskje fungere som plass for 'bondens marked'?

Store ressurser (økosystemtjenester) finnes i Sør-Varanger, med gode muligheter til utvikling av næring:

Fisk, kommersiell bruk av innsjøfisk, Fiske-turisme, innsjøfiske, ev. fiskefjøs (oppdrett av lokal sik), jakt, bær, lokalmat, naturbasert turisme, 'Turisten inn på gården / reingjerdet / skogen'. Dette sistnevnte er et etterspurt produkt i resten av Europa med mange muligheter. Her kan foruten god inntjening tilbys utdanning for ungdommer mv. Stimulering til tiltak som Bondens marked (ev. bygdas marked) kan stimulere til mer lokal produksjon, kanskje også av noe grønnsaker(?)

Produksjonslokaler og kjøkken er en viktig forutsetning for utvikling av lokalprodusert mat. Det må derfor tilrettelegges gjennom kommuneplanen slik at råvarene kan foredles til ferdige produkter.

Ny bruk av utmark:

Ulike bruk av utmark kan lede til konflikter, og det er viktig å forebygge. Den senere tid ser det ut til å bli stadig flere som bruker store deler av sine opptjente midler og fritid til å drive med hundekjøring. Det er viktig å vurdere en del praktiske konsekvenser av virksomheten og mulige konfliktområder. Det er for eksempel ikke trygt å ferdes med hund i bånd i terrenget i tilfelle man møter hundespenn. Preparerte skiløyper blir kjørt sund, og ved- og hogstløyper og utstyr blir tilgriset av hundemøkk. Faren for mulige sykdomsspredninger pga hundemøkk bør sjekkes opp. Og krav til håndtering av møkk ved større hundegårder bør følges opp. Det bør også utgreies hvorvidt hundekjøringen medfører problemer for reindriften.

Vi etterlyser noen ord/formuleringer hvor man diskuterer problemstillingene og ev. kommer med forslag til undersøkelser og tiltak, for eksempel ved bruk av Mattilsynet. En praktisk løsning for å være i forkant av ev. konflikter kan for eksempel være å etablere egne traseer for trening av hundespenn. Respekten for skiløyper er i hvert fall i dag totalt fraværende.

Vi ser at det under reindriftsmøte den 10.5.2014 er også nevnt «Hundepark» uten noe nærmere forklaring.

Kulturlandskap:

Det finnes mange verdifulle kulturlandskapstyper i kommunen, hvorav mange holder på å forsvinne. Lokal kunnskap om å opprettholde dem holder også på å forsvinne, og tiden for å forhindre irreversible overganger er ved å løpe ut, hvilket ville være katastrofalt for flere truede arter som er avhengig skjøtsel av kulturmark. Disse områder har også en verdi ut fra for eksempel

turismesyndpunkt.

Tiltak: Flere kulturlandskapsområder i kommunen er sannsynligvis gode kandidater til såkalte Utvalgte Kulturlandskapstyper og en prosess for å forberede dette bør startes opp.

Til orientering

Bioforsk Svanhovd har tidligere informert SVK om muligheten for å få utnyttet elvesnelle som fôr til rein. Til informasjon har vi nå søkt Norsk Genressurscenter og Reindriftens utviklingsfond om et forprosjekt. Forprosjektet skal være et samarbeide mellom Reinbeitedistrikt 5A/C og Bioforsk. Vi håper på finansiering av dette, og ifølge planen skal vi i første omgang få utredet produksjonsgrunnlaget, høstbare arealer mv. Så vil tiden vise om det er grunnlag for etablering av ny næringsvirksomhet.

Videre har vi søkt Regionalt forskningsfond om støtte til et prosjekt på soppen *chaga*, eller kreftkjuke. Kjuken vokser på bjørk og inneholder adaptogene forbindelser som i følge en rekke artikler ser ut til å ha lovende effekter i styrking av immunforsvar mot infeksjoner, kreft m.v. Målet her er bl.a. å finne teknikker for å pøde soppen på bjørk med tanke på å øke verdien av bjørkeskog.

Med hilsen

Snorre B. Hagen
Leder Svanhovd

Fra: Stig Ulvang
Sendt: 11. mars 2015 08:55
Til: Postmottak
Emne: 10/77 Innspill høring landbruksplan

Fra: Hanne Kyrrø [<mailto:fagemogartneri@hotmail.no>]
Sendt: 10. mars 2015 20:58
Til: Stig Ulvang
Emne: innspill høring landbruksplan

Hei

Her kommer innspill fra Fagermo Gartneri/ Hanne K.Kyrrø og Breivik Gård / Bodil Bugge Pedersen:

Høring til forslag til Landbruksplan for Sør-Varanger 2015 - 2018

Fagermo Gartneri og Breivik gård vil gjerne komme med noen endrings- eller tilleggsforslag til planen. Vi vil også påpeke at det er skuffende at gartnerinæringen i Sør-Varanger er helt utelatt fra planen. I fremtiden bør denne næringen også bli tatt med i arbeidsgrupper som omhandler landbruket.

- Side 7 - Jordbruk i Sør-Varanger

Første avsnitt bør det legges til følgende:

Pasvik har i lang tid vært motoren i Sør-Varangerjordbruket, og i dag finner vi nesten alt av jordbruksdrift og melkeproduksjon her. I tillegg er det ett melkebruk i Jarfjord og fire sauebruk i Neiden.

I Sør-Varanger kommune er det til sammen tre produksjonsgartneri. Disse ligger i Pasvik, Sandnes og Jarfjord. (Dette er mye i Finnmarkmålestokk)

- Side 15 - SWOT for landbruksbasert tilleggsnæring, «Muligheter»

Følgende bør tas med:

Muligheter for å øke produksjonen av nyttevekster som grønnsaker, frukt og bær.

Videre ser vi med bekymring på nedleggelsene av brukene i kommunen. Vi ser viktigheten av at kommunen kan være behjelpelig med å følge opp eksisterende bruk, og eventuelt bidra mer i forhold til nye som ønsker å starte opp med jordbruk. I en travel hverdag for alle som driver innen primærnæringene kan det være fint å bli kontaktet av kommunen (oppsøkende virksomhet). Vi mener at oppsøkende virksomhet kan bidra til problemløsning i hverdagen, mulighet for å fange opp nye ideer og at kommunen kan være med å sette ideer og nyskapninger ut i livet. På denne måten vil kommunen bedre kunne oppfattes som pådriver, tilrettelegger og støttespiller i arbeidet med utviklingen av jordbruket i kommunen.

- Side 16 - Tiltak for å øke verdiskapninga, og side 17 - Rekruttering ønskes det satt inn kulepunkt:

Da det er svært kapitalkrevende å starte nye bedrifter eller utvikle nye produkter er det viktig at Primærnæringsfondet styrkes. Dette for å få muligheten til å støtte gründere eller unge nyetablerere med stipendordninger.

- Side 16 - Tiltak for å øke verdiskapninga, ønskes det satt inn kulepunkt:

Sørge for at infrastrukturen i kommunen er tilrettelagt dagens krav til drift og utvikling av jordbruk og gartneri (Flere har gårdsbutikker og utsalg hvor de har behov for tilgang til internett for å kunne bruke betalingsterminal). Veiene må utbedres, mobilnettet må bli bedre og hele Sør-Varanger må ha tilgang til fibernet.

- Side 16 Tiltak for å øke verdiskapninga, kulepunktet «Bidra til produksjonsøkning»

Nytt kulepunkt foreslås:

Utrede prosjekt for økt planteproduksjon innenfor gartneri- og hagebruksnæringa. Her ser vi at det er store muligheter for å utvikle dette markedet i Sør-Varanger.

Sør-Varanger kommune
Plan- og Utvikling
Boks 406
9900 KIRKENES

SØR-VARANGER KOMMUNE Boks 406, 9915 Kirkenes		
04 FEB. 2015		
Saksnr	Dok.nr	Off vurdering
10/77		Kopi til:

Sted: Vadsø
Dato: 02.02.2015
Arkivref.:
Deres ref.: 10/77/27
Vår ref.: Jarle
Andreassen
78 96 26 48

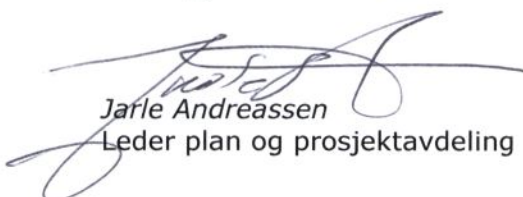
Høringsuttalelse kommunedelplan landbruk Sør- Varanger kommune.

Viser til deres brev av 27.01.2015 vedr. ovennevnte.

Varanger KraftNett AS har følgende merknad til planen:

Eventuelle etableringer må ikke komme i konflikt med våre anlegg i området.
Eventuelle etablerere – tiltak som krever strømforsyning må på et tidlig tidspunkt kontakte Varanger KraftNett AS for å få belyst muligheter og kostnader for fremføring av strøm.

Med vennlig hilsen
Varanger KraftNett AS

Jarle Andreassen
Leder plan og prosjektavdeling

Kopi: Øivind Korneliussen, her

Sør-Varanger kommune

Forslag til Landbruksplan for Sør-Varanger 2015 - 2018

Kommunedelplan

14.04.2015

*En
grensesprengende
kommune
Engasjerte,
Grensesprengende,
Modige og
Helhetstenkende*

Innhold

Innledning.....	3
Bakgrunn og rammer.....	3
Landbruk i Sør-Varanger.....	4
Felles SWOT for landbruksnæringene.....	6
Jordbruk i Sør-Varanger.....	7
SWOT jordbruk basert på åpent møte med jordbruksnæringa	9
Skogbruk i Sør-Varanger.....	10
SWOT skogbruk basert på møte med skogbruksnæringa	12
Reindrift i Sør-Varanger.....	12
SWOT reindrift basert på møte med representanter for reinbeitedistrikt 1-2-3, 4/5B og 5	14
Landbruksbaserte tilleggsnæringer	14
SWOT for landbruksbasert tilleggsnæring	15
Mål, strategier og tiltak	16
Mål.....	16
Strategier	16
Tiltak	16

Innledning

Gjeldende landbruksplan for Sør-Varanger ble utarbeidd for perioden 2006-2009, og har ikke vært rullert siden den ble vedtatt. Utvalg for miljø- og næring vedtok i sak 002/14 et eget planprogram for arbeidet med rulling av planen, og det ble samtidig vedtatt at planen for første gang også skal omfatte reindrift i tillegg til jord- og skogbruk.

I planprogrammet for landbruksplanen står det at planen skal brukes som hjelpemiddel for å forvalte de lokale virkemidlene, bl.a. gjennom at det utarbeides rammer og retningslinjer, slik at politikere og saksbehandlere får et styringsverktøy i behandlingen av landbruksrelaterte saker. Videre kan planen bidra til økt aktivitet og nye tiltak innen landbruksnæringene.

Utvalg for miljø- og næring har vært styringsgruppe for arbeidet, mens jordbrukssjefen har vært sekretær for arbeidsgruppa, som har bestått av:

- Egil Kalliainen, reinbeitedistriktene i Sør-Varanger
- Jan Beddari, Sør-Varanger bonde- og småbrukerlag
- Ola Johansen, Sør-Varanger bonde- og småbrukerlag
- Ørjan Stubhaug, planlegger Sør-Varanger kommune
- Tor Håvard Sund, skogbrukssjef Finnmarkskommunene
- Stig Ulvang, jordbrukssjef Sør-Varanger kommune

Landbruksplanen er blitt til gjennom et tett samarbeid mellom kommunen og jord-, skog og reindriftsnæringa. Næringsrepresentanter har vært med i arbeidsgruppa for planen, og det har vært gjennomført sektormøter med næringene. Analysene av styrker, svakheter, og trusler (SWOT-analysene), er i hovedsak basert på næringenes egne vurderinger, og foreslåtte tiltak er også utformet og prioritert i tett dialog med næringene.

Landbruksplanen tar ikke for seg organiseringa av landbruksforvaltninga i kommunen ut fra en vurdering om at en vil avvente resultatet av kommunereformprosessen og ikke minst oppgavefordelingsutvalgets arbeid, før en eventuelt går nærmere inn i disse forholdene.

Bakgrunn og rammer

Befolkningsvekst, klimaendringer og naturkatastrofer har de siste åra bidratt til store endringer med hensyn til matsikkerhet i verden, og i dette bildet er matproduksjon i nordområdene en av få sektorer som kan oppleve positive effekter av forventet klimaendring.

Den globale befolkningsveksten går raskt, og det er økende press på naturressursene og stigende råvarepriser. FNs organisasjon for mat- og landbruk (FAO) har beregna at matproduksjonen i verden må øke med 70 % mot år 2050. FN fremhever videre familiejordbruket som organisasjonsformen, fordi det gir en robust og stabil matproduksjon.

Geografi, topografi og klima gjør at det er begrensa arealer som kan nyttes til matproduksjon i Norge. Vekstsesongen er kort, spesielt her i nord, og det medfører at landbruket her har behov for større arealer for å produsere en gitt mengde fôr i løpet av sesongen. Videre bidrar et velutvikla velferdssamfunn til at lønns- og kostnadsnivået er høyt. I sum betyr det, til tross for den betydelige effektiviseringa vi har sett i landbruket de siste tiåra, og til tross for økende global etterspørsel etter mat, at landbasert matproduksjon i Norge er svært avhengig av de økonomiske rammebetingelser som Stortinget vedtar gjennom Jordbruksavtalen.

Regjeringens siste Stortingsmelding om norsk landbruks- og matpolitikk kom i 2011, og omfatter jord- og skogbruk, reindrift og bygdenæringer. Meldinga legger opp til å øke matproduksjonen i Norge med 20 % frem til 2030 i takt med forventna befolkningsvekst, og formulerer fire overordnede mål for landbruks- og matpolitikken; matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. I tillegg til mat og trevirke, skal landbruket bidra til bosetting, næringsliv, kulturlandskap, biologisk mangfold og som karbonlager. For reindrifta peker meldinga på en tredelt målsetting om økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft.

Nasjonale føringer

I statsbudsjettet for 2015 signaliserer regjeringa at landbruks- og matpolitikken på sikt i større grad må rette seg inn mot et mer effektivt landbruk, og vidare at regjeringa vil bygge ned hindringer for de som vil øke matproduksjonen. Videre at virkemidla over jordbruksavtalen må legge til rette for de som vil bli større, og konsesjons- og kvotegrenser og andre regler må ikke legge urimelige hindringer for bøndene som selvstendig næringsdrivende. Kanskje betyr det at den utviklinga vi har sett over lang tid, med større og færre bruk, kan øke i hastighet. Kommunen kan i liten grad påvirke den nasjonale landbrukspolitikken, og næringene må forholde seg til de nasjonale rammebetingelsene med hensyn til økonomi og lovverk.

Regional landbruksstrategi

Regionalt representerer Fylkesmannen i Finnmark staten også på landbruksområdet, mens Finnmark fylkeskommune er sentral for regionale politikktutforming i tillegg til at de også drifter fagskolene på videregående nivå. Fylkeskommunen sendte i oktober 2014 «Landbruksstrategier for Finnmark 2015-2020» på høring. Strategiene er utarbeidd med Fylkesmannens landbruksavdeling som sekretariat. Strategiene har fokus på verdiskaping basert på arktiske fortrinn og bærekraft, og peker på utfordringer som rekruttering, tap til rovdyr, arealkonflikter, tilgang på investeringsmidler, små og sårbare miljøer og stor konkurranse med tilhørende lave priser. Foreslåtte fellesstrategier for landbruksnæringene er å bygge nettverk, møteplasser og samarbeid, arbeide for gode kompetansetilbud, arbeide for effektiv bestandsregistrering og uttak av rovvilt og omdømmebygging.

Landbruk i Sør-Varanger

Hver av de tre landbruksnæringene blir beskrevet i egne kapitler, men felles for alle tre er at de alltid har vært av stor betydning for bosetting og sysselsetting utenfor Kirkeneshalvøya. De er også viktige tradisjons- og kulturbærere for finsk/kvensk, norsk og samisk kultur.

Samfunnsdelen av kommuneplan for Sør-Varanger kommune ble vedtatt i oktober 2014. Den definerer levedyktige primærnæringer som et delmål, og peker på følgende strategier for å nå det:

- Stimulere til at de økonomiske virkemiddelordninger bidrar til å bevare og øke verdiskapingen i primærnæringene
- Tilstrebe samarbeid mellom aktører innenfor landbruk, reindrift og reiseliv for å sikre god sameksistens med tanke på utmarksbruk
- Tilstrebe samarbeid mellom aktører innenfor landbruk, reindrift og reiseliv for å utvikle felles produkter
- Legge til rette for at nødvendige areal er tilgjengelige for nyetableringer og utvidelser av eksisterende gårdsbruk
- Ved nye arealinngrep utenfor tettbygde strøk som ikke er i henhold til kommuneplanens arealdel, skal berørte reinbeitedistrikt gis uttalelsesrett som en del av kommunal saksbehandling
- Bidra til økt videreføring og verdiskaping i primærnæringene

Arealutfordringer

Om en ser på styrker og svakheter og muligheter og utfordringer (SWOT) for de tre næringene, ser en også at de har noen fellestrekk. I all landbruksproduksjon er tilgang til arealer viktigste faktor for å dekke opp befolkningens grunnleggende behov for mat og materialer, og behovet for arealer til landbruket øker i takt med befolkningsutviklinga. Samtidig er det behov for arealer til nye boliger, næringsvirksomhet, industriområder og byutvikling. "Kampen om arealene" beskriver en av de viktigste utfordringene vi i dag står overfor, og god arealforvaltning er en av kommunens største landbruksutfordringer.

Presset på å ta i bruk reindriftas beiteområder til andre formål har økt betydelig de siste åra, og reindrifta opplever at de får færre og færre tilpasningsalternativer i forhold til beitebruken. For skogen er det først og fremst verneinteresser som legger beslag på betydelige skogarealer. Jordbruket har mista betydelige beitearealer som resultat av rovviltforvaltninga, men ellers opplever jordbruket, med sin beliggenhet stort sett utenfor pressområdene, ikke samme konkurranse om arealene. Det kan oppstå arealbrukskonflikter primærnæringene imellom, men de siste åra har det vært en positiv utvikling med stadig færre konflikter.

Rekruttering

De tre næringene har også felles utfordring med hensyn til rekruttering. Sør-Varanger har god sysselsetting generelt, og kombinert med at stadig flere tar lange utdanninger, kan primærnæringene lett tape i rekrutteringskampen dersom landbruksnæringene ikke fremstår som attraktive og konkurransedyktige nok. Utfordringa forsterkes også av flere søker mot befolkningssentrene når de skal etablere seg. Landbruksnæringene opplever det som avgjørende for rekruttering og videre utvikling at distriktene beholder viktige tilbud som skole, barnehage, butikk og alternativ sysselsetting for eventuell partner.

Endra etterspørsel

På den annen side er det en vedvarende samfunnstrend som kan slå positivt ut for alle landbruksnæringene. Spesielt for mat, men også for andre produkter, øker etterspørselen etter produkter fra nærområdet. Kortreist mat er i ferd med å bli et begrep, og kombinert med kvaliteter som gir rom for «de gode historier», klarer stadig flere å ta ut en betydelig merpris i markedet. Norsk lokalmat solgte i 2013 matspesialiteter for 3,5 milliarder kroner, og da er ikke viktige salgskanaler som restauranter, matmarkeder, matfestivaler og Bondens Marked tatt med. På de tre siste åra er omsetninga nesten dobla. Også treprodukter av kjerneved av pasvikfuru bør kunne utvikles etter samme tankegang. Potensialet er der, men fortsatt er det få lokale produsenter i dette markedet. Skal en slik strategi lykkes, må flere velge videreforedling i næringer som i hvert fall de siste tiåra, i hovedsak har vært råvareprodusenter.

Felles for de tre næringene er også at de rår over betydelige ressurser som kan gi grunnlag for nye produkter innafor reiseliv, fritid, omsorgstjenester og husflid/duodji. Det er allerede fem «Inn på TUNET»-bedrifter i kommunen, og markedet for lærings-, service og omsorgsbaserte tjenester er i fortsatt vekst. Reiselivet i nord opplever stor vekst, spesielt vinterstid, og også her er det rom for flere spennende produkter og mer samarbeid mellom landbruket og det etablerte reiselivet.

Rovvilt

Jordbruk og reindrift har også langt på veg de samme utfordringene når det gjelder tap til rovvilt. Tabellene under sektorkapitlene viser at tapstalla for rein og småfe har økt betydelig med negative konsekvenser både for dyrevelferd og ikke minst økonomien i begge næringene. Stortinget har bestemt at det skal være både rovvilt og beitedyr i utmarka. I «rovviltforliket» ble det bestemt bestandsmål for de ulike rovdyra, og gode bestandsregistreringer er dermed ei forutsetning for god

forvaltning. Med sin beliggenhet mellom Finland og Russland, og dyr som stadig beveger seg over grensene, er det en krevende oppgave å få gode tall, og det er ønskelig å få på plass felles bestandsforvaltning på tvers av landegrensene.

I tillegg til at det har vært A-område¹ for bjørn i hele Pasvik, er det nå også etablert et nytt A-område for gaupe fra Neiden og vestover til Nesseby og Tana. Det er derfor behov for interkommunalt samarbeid om de utfordringer det nye A-området gir.

Det er positivt både for kommunen og alle tre landbruksnæringa at Bioforsk er etablert med relevante kompetansearbeidsplasser i Pasvik, og det er viktig at aktørene i samarbeid klarer å utvikle gode kunnskapsprosjekter som grunnlag for videre utvikling av både landbruksnæringene og Bioforsk lokalt.

Felles SWOT for landbruksnæringene

Styrker	Svakheter
<ul style="list-style-type: none">• God driftskompetanse i næringene• Stabilt klima, gode avlinger og god fôrkvalitet• God arealtilgang• God dyrehelse og lite smitte• Godt samarbeid	<ul style="list-style-type: none">• Rekrutteringsutfordringer• Høgere drifts- og investeringskostnader enn landet for øvrig• Lav egenkapital

¹ I Norge er det etablert to forvaltningssoner, A og B, for hver av artene jerv, gaupe og bjørn. I forvaltningssone A skal rovviltarten forvaltes slik at det regionale bestandsmålet nås, mens det i B-områdene ikke er ønskelig med rovvilt. Terskelen for iverksettelse av skadefelling er høyere i sone A enn B.

Muligheter	Trusler
<ul style="list-style-type: none"> • Økende etterspørsel etter mat globalt, og politisk mål om økt produksjon i Norge • Økende etterspørsel etter unike og kortreiste produkter generelt og lokale matspesialiteter spesielt • Tilgang til offentlige investeringsmidler (BU, IN, RUF, SUF og Primærnæringsfondet) og kommunal ressurs i form av egen jordbrukssjef og skogmester • Økte etterspørsel etter alternative produkter (kortreist, Inn på Tunet, geoturisme) • God veterinærtjeneste 	<ul style="list-style-type: none"> • Dreining av landbrukspolitikken • Tilgang på investeringsmidler • Tap av landbruksjord til andre formål (industri, bebyggelse, naturvern, rovdyrvern osv) • Forurensing fra Russland • Færre foredlingsanlegg i landbrussamvirket es • Mattilsynets regelverk • Tilgang og pris på arealer • Nedbygging av landbruksutdanninga • Bortfall av offentlige tjenester som skole og barnehage lokalt, og dårlig infrastruktur mht veg, fiber og mobilnett • Avtagende realverdi på primærnæringsfondet

Jordbruk i Sør-Varanger

Pasvik har i lang tid vært motoren i Sør-Varangerjordbruket, og i dag finner vi nesten alt av jordbruksdrift og melkeproduksjon her. I tillegg er det ett melkebruk i Jarfjord, fire sauebruk i Neiden og tre gartnerier i henholdsvis Jarfjord, Pasvik og Sandnes.

Tidligere ble det drevet jordbruk i og rundt de fleste av kommunens bygder, mens det i dag er lite trolig at det blir drift i disse områdene igjen på kort sikt. Rammebetingelsene både globalt og nasjonalt kan endre seg, så på lang sikt kan situasjonen være annerledes. Det er derfor viktig at dyrka og dyrkbare arealer ikke tas i bruk til andre formål på en slik måte at de ikke vil være egna til jordbruksproduksjon i framtida. Kommunen er derfor lojal mot de nasjonale føringene som ligger i jordlovens § 9 (omdisponeringsparagrafen).

De totale produksjonsinntektene i jordbruket i Sør-Varanger var om lag 33 millioner i 2014, mens verdiskapinga fremgår av tabellen²:

	2004	2009	2014
Verdiskaping i tusen kr og (årsverk)	13 772' (56)	12 866' (39)	13 684' (32)
Verdiskaping melk	12 104' (44)	11 730' (34)	12 803' (27)
Verdiskaping sau	587' (8)	843' (5)	860' (4)
Verdiskaping øvrig*	1 081' (4)	293' (1)	21' (0)

De siste ti åra er verdiskapinga opprettholdt og til dels økt til tross for at antall årsverk er redusert med om lag 40 % fra 56 til 32 eller om lag 40 %. Økt effektivitet gjenspeiles også i at reduksjonen i antall bruk bare i liten grad har påvirket hvor mye areal som høstes (Landbruksdirektoratet):

² NILF notat 2014-15 Verdiskapingen og sysselsettingen av jordbruket i Finnmark

År	Sør-Varanger				Hele landet			
	Antall bruk	%-vis endring	Dyrket areal	%-vis endring	Antall bruk	%-vis endring	Dyrka areal	%-vis endring
2005	41		9 034		53 003		10 354 236	
2010	38	-7	9 143	1	45 730	-14	10 019 349	-3
2012	36	-5	9 728	6	44 770	-2	9 956 030	-1
2013	35	-3	9 503	-2	42 923	-4	9 839 699	-1
2005-13		-15		5		-19		-5

Reduksjonen i antall bruk i perioden 2005-2013 har vært litt mindre for Sør-Varanger enn for landet som helhet, men om en ser på utviklinga etter 2010, har reduksjonen vært noe større i Sør-Varanger. Når det gjelder areal i drift, har de gjenværende bøndene i Sør-Varanger ikke bare klart å kompensere for bruksnedgangen, men også øke totalarealet noe fra 2005. Det viser at bønder i Sør-Varanger er offensive, og at arealbehovet ekstra stort under våre dyrkingsforhold.

Leiejord

De aktive brukene kommer mest sannsynlig til å øke produksjonen og etterspørre stadig mer areal. Samtidig finnes det betydelige areal på bruk som har lagt ned dyreholdet. Noe av dette høstes av eier for salg, og noe leies bort. Over tid har både egne areal og leiejorda behov for oppgrøfting og kanalrens, noe en eier som trapper ned sjelden investerer i. Vanlige leiekontrakter på inntil 10 år, gir heller ikke tilstrekkelig forutsigbarhet for nødvendige investeringer. Kommunen har i dag få muligheter for å påvirke situasjonen, men ved eierskifte kan konsesjonsloven være et verktøy for sikre produksjonsgrunnlaget for bruk i aktiv drift.

Effektivisering

Både antall jordbruksbedrifter og arbeidsforbruket i jordbruket har hatt sammenhengende nedgang i hele etterkrigstiden. Med dette i bakspeilet, og med dagens politiske signaler fra nasjonalt nivå, er det naturlig å forvente at vi i planperioden vil se ei videre utvikling mot stadig større bruk, og da spesielt melkebruk. Melkeproduksjonen er effektivisert, og det er allerede tre robotfjøs i kommunen. Ved bruksutvidelse ser det ut til at de fleste i dag velger å investere i robotdrift. Det innebærer gjerne en kraftig produksjonsutvidelse med tilhørende behov for mer areal og ikke minst svært store investeringer i driftsbygning og mekanisering.

Ei slik utvikling utløser store investeringsbehov i driftsbygninger, mekanisering og utvidelse (nydyrking) og opprusting (fornyng av grøfter og kanaler) av jordbruksarealene. Selv om betydelige arealer de siste tiåra har gått ut av produksjon og ligger der som en uutnytt ressurs, vil det likevel være behov for nydyrking både for å få mer forutsigbarhet enn leiejorda gir, nok fastmarksbeiter til å møte nye beiteforskriftene og for å oppnå økologisk og økonomisk bærekraftige transportavstander.

Sau

Sauenæringa består i dag av fire bruk i Neiden og ett i Pasvik. Nedgangen de siste tiåra skyldes svak økonomisk utviklinga over lang tid, store rovilttap og at store beitearealer bandlegges av roviltforvaltninga. Fra før er det etablert et A-område for bjørn i Pasvik, og det er nå oppretta et A-område for jerv og gaupe fra Neiden og vestover. Det skaper store begrensninger og utfordringer for sauenæringa. Flere av sauebruka i Neiden ser likevel utviklingsmuligheter, og ønsker å utvide drifta. I tillegg til bygningsmessige investeringer, gir det med dagens rovdyrregime, stort behov for mer innmarksbeite og større avlastningsarealer. Sauebøndene i Neiden opplever det som viktig at ordninga med fellingslag videreføres.

Beiting er viktig for å utnytte utmarka til matproduksjon, men også for å bevare et åpent kulturlandskap til glede for friluftsliv og reiseliv. Med sin variasjon i arbeidsintensitet gjennom året, gir sauehold mange steder også mulighet for lokal videreforedling av kortreist mat. Det er derfor ønskelig med mer sauehold og beiting, men en utvidelse av drifta må ta hensyn til rovviltutfordringene og i stor grad basere seg på inngjerda beite og avlastningsbeiter for flytting av beitedyr ved rovviltangrep.

Det er i dag ingen som driver med geit, og det er heller ikke lenger noen som driver med kylling, egg eller svin. Når det gjelder kraftfôrkrevende produksjoner, er det vanskelig å se at Sør-Varanger har store konkurransefortrinn, bortsett fra tilgang på spredearealer og lavt smittepress. Det er også begrensa kjøttproduksjon på storfe i kommunen, og det bør vurderes om kombinasjonen av god tilgang på arealer og mange tomme driftsbygninger kan gi grunnlag for nyetableringer og vekst. Når det gjelder grønnsaker, er det vanskelig å se at det er grunnlag for volumproduksjon, men det bør utredes nærmere om det kan være grunnlag for nisjeproduksjon av spesialprodukter eller til spesielle markeder.

Økologisk

Stortinget har vedtatt at 15 % av produksjonen skal være økologisk i 2020, men utviklinga går langsomt og i dag er det lite som tyder på at målsettinga vil bli nådd. Mange av våre bruk ligger på myrjord med lite biologisk aktivitet. Det kalde klimaet kan også gi redusert omsetning i jorda, og spesielt nitrogenomsetninga er sårbar. Til sammen gir det store utfordringer med hensyn til økologisk drift, både agronomisk og økonomisk. Samtidig er etterspørselen etter økologiske produkter økende. I Sør-Varanger er det i dag ingen som driver økologisk, men et melkebruk vurderer å legge om noe av arealet til økologisk.

Landbrukssamvirket

Landbrukssamvirket med TINE og Nortura er viktige markedskanaler for primærprodusentene, og de er også med på å sikre tilgang til råstoff for andre videreprodusenter. Meiriet i Tana har hatt en god utvikling de siste åra, og kan ta unna mer lokal melk. Når det gjelder slakting, er det i praksis bare bare slakteriet i Karasjok igjen. Bli avstanden til slakting enda større, vil det være svært problematisk, og for å sikre fortsatt slakting der, vil økt kjøttproduksjon være et viktig strategisk tiltak. Samvirkeorganisasjonene er også viktige som kompetansetilbydere og rådgivere.

Rådgivingsapparatet i landbruket har ellers gjennomgått en kraftig omlegging og nedbygging de siste tiåra. Norsk landbruksrådgiving er i dag representert med en rådgiver i Tana som dekker Øst-Finnmark. Kommunen har gjennom primærnæringsfondet over år bidratt med driftstilskudd til stillinga, og det vurderes fortsatt som viktig å sikre lokal, profesjonell faglig veiledning. På samme måte vurderes det som viktig å videreføre støtten til Sør-Varanger avløserlag, som er med på å sikre viktig syke- og ferieavløsning.

SWOT jordbruk basert på åpent møte med jordbruksnæringa

Styrker	Svakheter
<ul style="list-style-type: none">• Stabilt klima og gode avlinger med god fôr kvalitet• God arealtilgang gir mulighet for produksjonsvekst og nyetableringer• God dyrehelse og lite smitte• Mange heltidsbønder med relativt god alderssammensetning og god kompetanse• Flere unge som satser, og flere nybygg og	<ul style="list-style-type: none">• Mangler strategi for rekruttering og generasjonsskifte – færre bruk svekker miljøet• Dårlig arealtilgang i enkelte områder, og betydelige arealer på kortsiktige leieavtaler <p>Mye myrjord gir utfordringer mht økologisk produksjon, beitekrav og CO₂</p> <ul style="list-style-type: none">• - utfordringer

<ul style="list-style-type: none">utvidelser senere år• Det er gjort investeringer i nydyrking og oppgrøfting• Godt samarbeid – stiller opp for hverandre og deler kompetanse	<ul style="list-style-type: none">• Høgere drifts- og investeringskostnader enn landet forøvrig• Relativt lav avdrått melk og kjøtt
Muligheter	Trusler
<ul style="list-style-type: none">• Økende global etterspørsel etter mat generelt og norsk og kortreist spesielt• Endra landbrukspolitikk åpner for større bruk og større produksjon• Et landbrukssamvirke i utvikling etterspør økt produksjon• God veterinærtjeneste• Tilgang til offentlige investeringsmidler (BU, IN og Primærnæringsfondet) og kommunal ressurs i form av egen jordbrukssjef• Økte etterspørsel etter alternative produkter (kortreist, Inn på Tunet, geoturisme)• Klimaendringene – varmere somre	<ul style="list-style-type: none">• Dreining av landbrukspolitikken skaper usikkerhet• Tap av landbruksjord til andre formål (industri, bebyggelse, naturvern, rovdryvern osv)• Tilgang på investeringsmidler• Forurensing fra Russland• Samvirkemonopol – ytterligere sentralisering utfordrer økonomi og dyrevelferd• Mattilsynets regelverk• Tilgang og pris på arealer (FEFO) og kvote ved vekst• Nedbygging av landbruksutdanninga• Bortfall av offentlige tjenester som skole og barnehage lokalt, og dårlig infrastruktur mht veg, fiber og mobilnett• Avtagende realverdi på kommunens primærnæringsfond• Klimaendringer – fare for ustabile vintre og mer nedbør

Skogbruk i Sør-Varanger

Skogen er en fornybar naturressurs som gir oss inntekt, klimavern og energi. Skog er samtidig en kilde til rekreasjon for allmennheten, og sikrer oss et viktig biologisk mangfold.

Sør-Varanger er Finnmarks største skogkommune med 461 km² produktiv skog, som tilsvarer vel 11 % av alt areal i kommunen. Furskogen i Pasvik, som viktig del av den sibirske taiga, er på mange måter en identitetsfaktor for Sør-Varanger kommune. Hele 20 % av den produktive barskogen i kommunen er verna i form av 3 naturreservater, 1 landskapsvernområde og Øvre Pasvik nasjonalpark.

Produktiv skog er skogkledt areal som produserer mer enn 100 liter trevirke pr dekar og år. I lauvskogen oppnår vi på de beste steder en årlig produksjon på over 350 liter pr. dekar, mens snittet ligger på rundt 200 liter. Furskogen har en snittproduksjon på 170 liter virke pr dekar og år.

Det er få og små granplantefelter i kommunen, men i disse granplantefeltene er årlig produksjon om lag det dobbelte av det som skjer i furskogen. Furu på våre breddegrader har en forholdsvis høy andel kjerneved. Kjerneveden er impregnert fra naturens side, og trevirket egner seg derfor for en rekke spesialprodukter. Naturlig foryngelse av furu er relativt lett, men det tar vanligvis rundt 10 år mellom hvert frøår. Derfor er det en fordel å plante ettårige furuplanter av stedegne frø slik at skogen kommer raskt i produksjon.

Omtrent 150 km² lauvskog er uproduktiv skog. Det er lett å tenke at «uproduktiv skog» ikke har verdi, men det er stort sett i disse områdene Sør-Varangers befolkning henter sin fyringsved!

Sammen med furuskogen er lauvskogen også en betydelig karbondioksydfanger og et stort karbonlager.

Skogen i Pasvik har alltid vært en viktig del av næringslivet i Sør-Varanger kommune, og stor sagbruksvirksomhet bidro også i utviklinga av industrikommunen Sør-Varanger. På 30-tallet var sagbruket på Jakobsnes regnet som Nord-Europas største, og produserte på det meste 130 000 m³ tømmer årlig. I nyere tid var aktiviteten stor fram til midten av 1980-tallet. Etter at sagbruket la ned i 1996, var det bare noen små, private sagbruk igjen i tillegg til at Statskog drev skogskjøtsel. Etter 2007 har situasjonen igjen endra seg. Skogressursene har økt til nyttbare dimensjoner, etterspørsel etter lokal trelast øker og bioenergisinga er realisert. Entreprenører har satsa på maskinelt skogsutstyr, og det er i dag et godt skogmiljø i kommunen med god og økende aktivitet.

I dag er det om lag 10 personer som helt eller delvis har sitt virke i primærskogbruket eller som videreforedlere. Mesteparten av det som avvirkes går til oppvarming, og fjernvarmeanlegget på GSV er viktig for skogentreprenørene. Det er for tida fem gårdssagbruk i kommunen med høvleri på to av dem, og i tillegg til flis produseres det villmarkspanel, stolper, kledning, råvedstenger til fiskeindustrien, tremøbler og andre spesialprodukter.

Noen nøkkeltall for skogen

Totalareal	3 967,0	km²
Vernede landarealer	267,0	km ²
Skogkledt areal	1 349,0	km ²
Skogvern	266,0	km ²
Produktivt barskogareal (taksert)	410,0	km ²
Produktivt lauvskogareal (taksert)	31,0	km ²
Nyttbare skogarealer (ikke taksert)	65,0	km ²
Tilvekst/år barskog	kommer	m ³
Tilvekst/år lauvskog	kommer	m ³
Gjennomsnitt produksjonsevne m ³ /daa/år	0,2	m ³
Stående volum	2 700 000,0	m ³
Årlig hogst barskog	5 000,0	m ³
Årlig hogst lauvskog	2 000,0	m ³
Antatt vedforbruk	8 200,0	m ³
Innkjøpt vedvirke	800,0	m ³
Hogd og innkjøpt vedvirke til energi/år	17,1	GWH
Karbonlager i skog	4 750 000,0	tonn
Karbonbinding / år	136 600,0	tonn
Årlig verdi til energi (50 øre/KWT)	8,5	mill
³ Årlig samfunnsverdi (bar/lauvskog)	17,0	mill
Årlig verdi av elg (levert slakteri)	0,5	mill

Skogen er og skal være en arena for tømmerproduksjon, men skogen har også andre viktige funksjoner. De store skogsområdene i Pasvik er også svært viktige for reinbeitedistrikt 5A/5C Pasvik, og virke fra skogen er også en viktig råvare for lokale duodjiprodukter i området. For jordbruket har

³ Verdiskapingseffekten av tømmerstokken og energivirke gjennom hogstentreprenør, transportør, tjenestetilbydere og treforedlingsindustrien kan gi et bilde på den samfunnsverdien skogen i Sør-Varanger kan gi. Ved full utnyttelse av tilvekst i skogen er årlig samfunnsverdi nær 100 mill. Realistisk verdi i dag er på 17 millioner. Innsatsfaktoren i form av tilskudd i skogbruket er tilnærmet lik null. Samfunnsverdier som folkehelse, oppvekstmiljø, opplevelse, naturmangfold og klimaregulerende egenskaper er svært krevende å verdsette økonomisk

barskogen både vært viktig som leverandør av konstruksjonsvirke og som beite, men på grunn av rovviltfredninga, er det i dag lite husdyrbeite i Pasvik.

Naturtypekartlegginger og MiS-registrering viser at Pasvik har store naturverdier knytta til gammel skog. Det er derfor viktig at skogressursene i Pasvik forvaltes slik at disse naturverdiene ivaretas på en god måte

All skog i Sør-Varanger kommune er definert som vernskog, det vil si at skogen tjener som ly mot annen skog, dyrket mark, bebyggelse i tillegg til at skogen hindrer erosjon, reduserer snøskred og lignende. Dette betyr at all hogst utover husbehov skal meldes til kommunen og gi en tillatelse etter skogbruksloven, naturmangfoldsloven og ulike forskrifter knyttet til skogforvaltningen.

SWOT skogbruk basert på møte med skogbruksnæringa

Styrker	Svakheter
<ul style="list-style-type: none">• Store skogarealer i lettrevet, tørt og flatt terreng• En skogressurs i vekst gir potensial for økt næringsaktivitet og større verdiskaping• Godt kartlagte miljøkvaliteter• Høy andel kjerneved• God kapasitet på hogst og transport• Relativt godt utbygd skogsvegnett• Godt skogfaglig miljø med moderne maskinpark og interesse for videreforedling• En stor skogeier (FEFO) gir forutsigbarhet	<ul style="list-style-type: none">• Lite hogstmoden skog til sagbruksvirksomhet• Liten skurlastandel på hogstmoden skog• Små volumer og lav andel salgbart virke• Liten kapasitet på videreforedling og få og lite tilgjengelige produkter• Svak likviditet• Lenge mellom hvert frøår• Få lokale kunder etterspør energivirke
Muligheter	Trusler
<ul style="list-style-type: none">• Økt fokus på og etterspørsel etter (kortreiste) nisjeprodukter• Økt etterspørsel etter fornybar energi• Tilgang til støtte fra Innovasjon Norge, FEFO, skogmyndighetene og kommunen• Økt bevissthet om karbonfangst• Kirkenes har relativt god infrastruktur for vannbåren varme• Økt etterspørsel etter naturbaserte helse og omsorgstjenester (Inn på Tunet)• Varmere klima kan gi økt bonitet og vekst	<ul style="list-style-type: none">• Stor konkurranse nasjonalt og globalt med lave trelastpriser• Dårlig fylkesveg hindrer effektiv transport og gir økte kostnader• Stadig mer skogareal gis varig vern• Nye funn av sjeldne arter kan medføre umiddelbar stans i drifta• Skogbrukspolitik i endring• Klimaendring kan gi lengre kuldeperioder og vanskelige snøforhold

Reindrift i Sør-Varanger

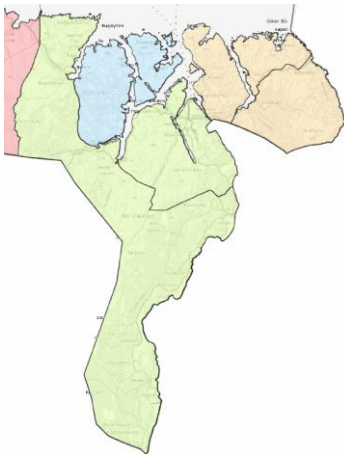
Reindriften er i dag til stede i alle deler av kommunen, og også for reindriftnæringa er tilgang til beitearealer helt avgjørende. Reindriften forvaltes etter Lov om reindrift av 2007, som også omhandler reindriftenes rettigheter til bruk av utmarksbeiter. Med beiterett følger rettigheter til alle årstidsbeitene som er nødvendige for næringas utøvelse, og rettighetene omfatter vår-, sommer-, høst- og vinterbeite og i tillegg flytteleder, kalvingsland og parringsområder.

Reindriften er svært arealavhengig, og øvre reintall settes i forhold til tilgjengelig areal. Selv om trekkveier, samlingsplasser, parringsområder og kalvingsland er de samme fra år til år, kan beitebruken variere mye avhengig av klimatiske forhold som snømengde, ising, vind, temperaturer, rovvilt, motorferdsel og andre aktiviteter i området. Reindriften opplever et stadig økende antall tiltak

i utmarka som ei stor utfordring for næringa. I tillegg til de direkte naturinngrepene, er det ofte indirekte virkninger som begrenser næringas mulighet til å utnytte de tradisjonelle arealene på en fleksibel måte.

Reindrifta bidrar til at store utmarksområder kan brukes til å produsere kvalitetskjøtt, og reindrifta leverer eksklusive råvarer både lokalt og nasjonalt. Næringa omfatter produksjon av råvarer i form av reinkjøtt og tilleggsprodukter, og videreføring av råvarene. Hele 83 % av de produksjonsbaserte inntektene i reindrifta kommer fra kjøtt og biprodukter. Reindrifta er også en viktig tradisjons- og kulturbærere for samisk kultur i vårt område, og reindrifta skal etter reindriftingslovens formål bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv. Samtidig utgjør næringa et sentralt element i reiselivsproduktet Finnmark både med tanke på mat, kultur og opplevelser.

Reindrifta er organisert i allmenninger, som på nomadisk vis utnytter beiteområdene gjennom flytting mellom ulike beiter etter årstidene. Reindrifta i Sør-Varanger tilhører reinbeiteregion Finnmark, som er et av seks regionale reinbeiteområder i Norge. Finnmark er igjen delt inn i seks soner med Polmak/Varanger som den østligste, og her er det igjen 8 reinbeitedistrikter. Tre av dem, Distrikt 1-2-3 Nuortat Måtta-Várjjat/Østre Sør-Varanger, Distrikt 4/5B Oarjjit Måtta-Várjjat/Vestre Sør-Varanger og Distrikt 5A/5C Beahceveai/Pasvik har beiteområder i Sør-Varanger, mens Distrikt 6 Várjjatnjárga bare har om lag 400 km² vinterbeite innafør kommunegrensa.

Innafor hvert distrikt er det etablert siidaer, grupper av reineiere som har reinen i en felles flokk og samarbeider om drifta.

Siidaorganiseringa kan variere over tid og gjennom sesongen. Tabellen viser organiseringa i 2013, og som det fremgår av tabellen, er mange i kommunen direkte involvert i reindrifta:

Distrikt	Siidaandeler	Personer	Siidaandeler	
			Sommer	Vinter
1-2-3 Østre Sør-Varanger	2	10	1	1
5 Pasvik	5	27	1	1
4/5B Vestre Sør-Varanger	4	20	1	1

Utviklinga i reintallet fra sesongen 2003- 2004 (Reindriftingsforvaltningen):

Distrikt	Korrigert reintallstatus pr 31. mars									
	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
1-2-3 Østre Sør-Varanger	865	867	801	740	712	691	655	306	309	370
3705 Pasvik	2 177	2 380	2 404	2 338	2 085	2 382	2 508	2 435	2 416	2 454
4/5B Vestre Sør-Varanger	1 893	1 751	1 756	1 791	1 837	1 811	1 861	1 683	1 738	1 745

Tellinga i 2013 viser at distriktene har nesten 800 dyr mindre enn det øvre fastsatte reintallet på 5400 i våtflokk. I Polmak/Varanger er også reintallet lavere i forhold til tilgjengelige beitearealer enn i resten av Finnmark, og reintallet her har også holdt seg mer stabilt. Samtidig er både tilvekst og slakteuttak klart høyere enn i resten av Finnmark, og slakteuttaket er høyt også i landsmålestokk. Snittproduksjon pr livrein var i sesong 2012-2013 over 10 kilo i snitt for de fire lokale distrikta, mens den var under 6 i snitt for hele Øst-Finnmark.

Tap av dyr på beite er et stort problem for reindrifta også i Sør-Varanger. Som det fremgår av tabellen under med tapstall for sesongen 2012-2013, er det i all hovedsak rovvilt som er tapsårsaken:

Distrikt	Kalvetap i %	Tapsårsak		Voksen- tap i %	Tapsårsak		Totaltap i %
		Freda rovvilt	Anna kjent		Freda rovvilt	Anna kjent	
1-2-3 Østre Sør- Varanger	6	100	0	2	100	0	6
3705 Pasvik	12	97	3	3	77	17	12
4/5B Vestre Sør- Varanger	9	86	7	5	73	25	9

De siste åra har reinkjøttet opplevd en økende etterspørsel i markedet, og en undersøkelse fra Universitetet i Tromsø viser at reinkjøtt er blant det sunneste kjøttet med lavt fettinnhold og høyt innhold av antioksidanter og sunne fettsyrer. Økende etterspørsel etter kortreist mat og produkter med unike historier utgjør et potensial for økt lønnsomhet.

SWOT reindrift basert på møte med representanter for reinbeitedistrikt 1-2-3, 4/5B og 5

Styrker	Svakheter
<ul style="list-style-type: none">• God reindriftskompetanse i næringa• Relativt gode slaktevekter i distriktene• God rekruttering• Godt samarbeid med lokalsamfunn, jordbruksnæringa og mange sentrale aktører• Stor kompetanse på offentlig forvaltning og ivaretagelse av næringas interesser	<ul style="list-style-type: none">• Lita næring med få aktører gir stor sårbarhet og lite kapasitet til drift, tradisjonell videreføring og oppfølging av forvaltningssaker• Lite lokal videreføring - lang veg til mottak/slakteri• Sårbar for beitemessige svingninger over tid• Utfordringer med riksgrenser til Finland og Russland (rovdyrforvaltning, verneområder, slakteristruktur mm)
Muligheter	Trusler
<ul style="list-style-type: none">• Økende global etterspørsel etter mat generelt og unik og kortreist mat spesielt• Positiv markedsutviklinga for reinkjøtt• Økt samarbeid om felles rovdyrforvaltning på tvers av landegrensene• Felles slakteriløsning med Finland• Reindrifta utviklingsfond og primærnæringsfondet	<ul style="list-style-type: none">• Tap av arealer til andre formål (mineralutvinning, industri, turisme, bebyggelse, naturvern, rovdyrvern, scooterløyper osv)• Økende rovdyrstamme og store tap til rovvilt• Gamle gjerder, telelinjer osv forfaller• Ulovlig beiting fra fremmed rein• Lav reindriftskompetanse i offentlig forvaltning• Forurensing fra Nikel-verkene

Landbruksbaserte tilleggsnæringer⁴

Råvarer fra nord holder høy kvalitet, og deltagere fra Finnmark gjør det ofte godt med lokale råvarer i konkurranser som »Det norske måltid». Forskning dokumenterer at vår korte og hektiske vekstsesong med mye lys og lite varme, gir produkter med helt spesielle kvaliteter både når det gjelder smak og innhold i form av blant anna vitaminer og antioksidanter. Det samme klimaet gir også lite skadedyr og sykdom og lite bruk av sprøytemidler.

⁴ Landbruksbasert tilleggsnæring er næringsaktivitet som drives ved siden av landbruksdrifta og der en eller flere av landbruksvirksomhetens ressurser (areal, bygninger, maskiner og landbruksråvarer) inngår i produksjonen.

Landbruksnæringene rår også over betydelige ressurser med hensyn til arealer, bygninger, dyr og menneskelige ressurser med unik driftskunnskap, og landbruket har et godt utgangspunkt for å utvikle nye produkter og tjenester. Enten alene, eller i samarbeid med andre sektorer, som for eksempel reiseliv, undervisning og helse. Reindriften som eksponent for samisk kultur, assosieres i tillegg gjerne med noe eksotisk og spennende som også byr på unike opplevelser innafor mat, natur og kulturopplevelser.

Så langt er det likevel bare etablert ett ysteri i forlengelsen av jordbruksdrift, og noe videreføring av spesialtrevirke. Reiselivet har også til en viss grad brukt lokale råvarer i sin produktutvikling, og reiselivet signaliserer at det er potensial for økt salg lokale matråvarer og videreførdte produkter til sine gjester. Selv om det er blitt lettere å slippe til i de store matvarekjedene med lokal mat, er det på kort sikt trolig mest å hente på å utvikle samarbeidet med reiselivet lokalt og andre alternative salgskanaler. Eksponering gjennom reiselivsnæringa kan også øke kunnskapen om og etterspørselen etter produktene i det lokale markedet.

Hesten brukes i dag til sport, fritid, turisme og i helsesammenheng, og kan også bidra til bosetting på og rekruttering til landbrukseiendommer. Hestehold gir etterspørsel etter fôr, og bidrar til et åpent kulturlandskap. Hestenæringa er i vekst, og har potensial innen verdiskaping, helse, utdanning og som brobygger mellom by og land.

Så langt ser «Inn på Tunet» (tidligere Grønn omsorg) ut til å ha kommet lengst på «videreføring» av landbruksressursene til helt nye produkter. I Sør-Varanger er det i dag fem godkjente tilbydere innafor «Inn på Tunet», som tilbyr tilrettelagte og kvalitetssikrede tjenester rettet mot skoler, barnehager, helse- og sosialsektoren, NAV, flyktingetjenesten, KROM og lignende. Reindriftsavtalen for 2012/2013 åpner for tilsvarende tilbud innafor reindriften, og det er også mulig å utvikle produkter innafor skogbruket.

Med sine tilpassede tilbud til sårbare grupper, som gjerne har få alternative tilbud, er «Inn på Tunet» et positivt folkehelseiltak. Nasjonale studier har flere ganger vist at tilbudene har svært god effekt for brukergruppene, og flere av tilbudene kan også gi reduserte kostnader til institusjonsplasser og tyngre tiltak på sikt. Det er forventa en fortsatt vekst i tjenestetilbudet, og kommunen vil øke sin kompetanse på nytte, effekt og kvalitet på tjenestene.

SWOT for landbruksbasert tilleggsnæring

Styrker	Svakheter
Kort vekstsesong og midnattssol gir unike produktkvaliteter Store ressurser i form av arealer, bygninger, dyr, råvarer og driftskunnskap Inn på Tunet har nasjonal kvalitetssikring	Begrensa arbeidskapasitet Begrensa kunnskap og erfaring med markedsorientert produktutvikling Liten investeringsevne
Muligheter	Trusler
Økende interesse for det «ureiste», kortreiste og unike Reiseliv i vekst Lovpålagte kommunale tilbud til nye brukergrupper og mer markedsutsetting av offentlige tjenester Lokalmatprogrammet og reinprogrammet	Flere offentlige krav til matvaresikkerhet og dokumentasjon Manglende logistikk/distribusjon Formelle kompetansekrav Betalingssevne hos Inn på Tunets brukergrupper

Mål, strategier og tiltak

Mål

- Et levedyktig landbruk (fra kommuneplanen)

Strategier

Sør-Varanger vil i sitt strategiske arbeid med å sikre et levedyktig landbruk fokusere på fire overgripende strategier:

- Verdiskaping
- Sikre arealgrunnlaget
- Rekruttering
- Samarbeid

Tiltak

I motsetning til forrige plan, konsentrerer tiltakslista seg om tiltak der kommunen forutsettes å spille en sentral rolle, mens tiltak som næringene eller andre i hovedsak vil ha eierskapet til, er utelatt. Det legges videre til grunn at eksisterende tiltak som jordbruksjef, skogbruksjef, stimuleringstilskudd til veterinærene og tilskudd til avløserlaget videreføres og indeksreguleres med utgangspunkt i dagens nivå i påvente av prosessene med kommunereform og oppgavefordeling.

1. Tiltak for å øke verdiskapinga	1.1 Bidra til produksjonsøkning
	1.1.1 Utrede prosjekt for økt kjøttproduksjon i jordbruket
	1.1.2 Utrede felles nydyrkings-/oppdyrkingsprosjekt med kartlegging og klassifisering av dyrkbare arealer i relevante områder for jordbruket
	1.1.3 Utarbeide skogbruksplan for den enkelte ved behov
	1.1.4 Initiere og følge opp skogplanting, juletre dyrking og skogkulturtiltak
	1.2 Produktutvikling basert på primærråstoff og andre ressurser fra landbruket (reiseliv, Inn på Tunet og andre tjeneste- og opplevelsesprodukter)
	1.2.1 Bistå prosjektinitiativet som er tatt for å øke andelen kortreist mat i reiselivsnæringa lokalt
	1.2.2 Utrede potensialet for lokale matforedlingsanlegg i samarbeid med aktuelle interessenter
	1.2.3 Utrede potensialet for økt produksjon innafor gartneri og hagebruksnæringa
	1.2.4 Initiere introduksjonskurs på ulike former for videreforedling med markedsfokus, gjerne i samarbeid med Kompetansenettverk for lokalmat i Nord
	1.2.5 Utrede prosjekt for økt industriell sagbruksproduksjon og nisjeprodukter fra skog
	1.2.6 Prioritere skogryddingstiltak som gir positiv effekt for friluftsliv- og reiseliv
	1.2.7 Utrede alternative salgsløsninger lokalt, f eks egne tilrettelagte salgsboder i gågata eller på torget - i dialog med sentrumsbutikkene
	1.3 Initiere relevante kurs, samlinger og studieturer med innovasjon og verdiskaping som plattform for ulike produksjoner
1.4 Revidere primærnæringsfondets vedtekter, forskrifter og saksbehandlingsrutiner i samsvar med landbruksplanens føringer og dagens økonomiske nivå, blant anna med hensyn til satser	
2. Sikre arealgrunnlag	2.1 Utvikle temakart for jordbruk og reindrift som grunnlag for eventuelle nye bestemmelser og hensynssoner ved neste rullering av landbruksplan
	2.2 Næringa ved faglaga og reinbeitedistriktene skal få alle relevante plansaker på høring
	2.3 Prioritere rovdyrstikkert gjerde og opparbeiding av alternative beiter ved tilskudsbehandling
	2.4 Videreføre ordninga med interkommunalt fellingslag forutsatt fortsatt regional/statlige finansiering
	2.5 Prioritere nydyrkings/oppdyrking ved tilskudsbehandling
	2.6 Bidra til etablering av FoU-prosjekter som gir økt kunnskap om rovviltbestander og konflikt-dempende tiltak

	2.7 Utrede øremerking av arealer for hundehold (hundepark) som konfliktforebyggende tiltak
	2.8 Skaffe oversikt over forfalle, fysiske installasjoner som skaper problemer for landbruket (gjerder, kraftlinjer og lignende) og arbeide for å få dem reparert eller fjerna
3. Rekruttering	3.1 Omdømmebygging i form av en samlet presentasjon av landbruket i kommunen for folk flest og som også kan vises og distribueres digitalt
	3.2 Videreføre etableringstilskudd ved nyetablering og generasjonsskifte i jordbruket og vurdere utvidelse til også å omfatte skogbruk og reindrift ved revidering av forskriftene for primærnæringsfondet
	3.3 Etablere fadder/mentorordning for nyetablering og generasjonsskifte
	3.4 Prioritere unge søkere ved tildeling av tilskudd
	3.5 Videreføre kommunalt tilskudd til avløserlaget
4. Samarbeid	4.1 Bidra til møteplasser for verdikjedene i landbruksnæringene, sammen og hver for seg, for å fremme faglig og næringsmessig utvikling og samarbeid
	4.1.1 Minst ett årlig dialogmøte mellom kommunen og reinbeitedistriktene, faglaga og Inn på Tunet
	4.1.2 Minst ett årlig dialogmøte med enkeltnæringene
	4.1.3 Initiere dialogverksted med næringene og utvalgte FoU-miljøer etter VRI-modell ⁵ for å initiere FoU-prosjekter med stor relevans for videre utvikling av næringene
	4.2 Initiere samarbeidsprosjekt med reiseliv, friluftsansjoner og nasjonalparkstyret for bedre tilrettelegging av utmarksaktiviteter (utfartsparkering, turstier, rasteplasser mm)
	4.3 Etablere dialogarena der kommunen, FeFo og landbruksnæringene kan drøfte felles problemstillinger
	4.4 Utvikle samarbeidet med Nesseby og Tana om rovviltforvaltning og fellingslag

Tidsperspektivet for landbruksplanen er 4 år, og det kan i perioden bli behov for helt nye tiltak og endring av andre. Det blir derfor viktig at det gjennomføres gode prosesser som inkluderer aktørene i landbruket. En gjennomgang av tiltakslista skal være fast post på minst ett dialogmøte hvert år.

Siden forrige landbruksplan, er plan- og bygningsloven endra også når det gjelder planarbeidet. Landbruksplanens mål, strategier og tiltak operasjonaliseres endelig i kommuneplanens handlingsdel og innafor det økonomiske og øvrige handlingsrom Sør-Varanger kommune til en hver tid har. Først i forslag til kommuneplanens handlingsdel (og økonomiplan) vil de prioriterte tiltaka bli endelig konkretisert med hensyn til innhold, gjennomføringstempo og kalkulerte kostnader.

Mange av de foreslåtte tiltaka vil kunne oppnå ekstern finansiering. I den grad de vil belaste kommunens budsjett utover det som allerede ligger i dagens budsjett, vil det forutsette nødvendige budsjettvedtak i handlingsplan/økonomiplan. Det legges derfor opp til at administrasjonen hvert år i forkant av økonomiplanarbeidet lager en kort statusrapport som viser utviklinga i landbruket lokalt og status for landbruksplanens tiltak.

⁵ VRI er Norges forskningsråds program «Virkemidler for regional FoU og Innovasjon»